

Begrotingsscan gemeente Noardeast-Fryslân

Rapportage

Voorstel om te komen tot een pakket aan bezuinigingen en inkomstenverhogende maatregelen

61573 – Intern vertrouwelijk

10 september 2019

Berenschot

Begrotingsscan gemeente Noardeast-Fryslân

Voorstel om te komen tot een pakket aan bezuinigingen en
inkomstenverhogende maatregelen

Ferdi van den Berg
Vincent Janssen
Marly Beskers – te Selle
Lars Bos

10 september 2019

Berenschot

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Uw vraag	4
1.3 Aanpak	5
1.4 Leeswijzer	7
2. Spoor 1a: Begrotingsscan	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Gemeente Noardeast-Fryslân	9
2.3 Benchmarkuitkomsten	14
3. Spoor 1b. Second opinion inventarisatie Sociaal Domein	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Geïnventariseerde maatregelen Noardeast-Fryslân	19
3.3 Beoordeling bezuinigingsmaatregelen	20
3.4 Vergelijking Noardeast-Fryslân en Dantumadiel met benchmarkgemeenten	24
3.5 Aandachtspunten	25
3.6 Conclusies Second Opinion	26
4. Spoor 2: Inkomsten	28
4.1 Inleiding	28
4.2 Inkomsten Noardeast-Fryslân	28
5. Spoor 3: Financiële positie	38
5.1 Inleiding	38
5.2 Financiële positie Noardeast-Fryslân	38
6. Conclusie	43
6.1 Overzicht	43
6.2 Aanbevelingen	44
6.3 Vervolg	45

Bijlagen.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Noardeast-Fryslân is per 1-1-2019 ontstaan uit de bestuurlijk fusie van de gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. Tegelijkertijd voert de gemeente Noardeast-Fryslân voor de gemeente Dantumadiel alle gemeentelijke taken uit. De gemeente Dantumadiel heeft nagenoeg geen personeel in dienst, behalve de griffier en de gemeentesecretaris.

De gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel staan beiden voor een grote uitdaging om structurele ombuigingen te realiseren voor een sluitende begroting vanaf 2020. De colleges van beide gemeenten hebben daarom een externe partij gevraagd een begrotingsscan uit te voeren. Deze scan moet leiden tot een concreet pakket van bezuinigingen en inkomstenverhogende maatregelen.

Voor de gemeente Noardeast-Fryslân is aangegeven dat de ombuiging € 9,5 – € 10 mln. bedraagt, waar dit voor de gemeente Dantumadiel € 3 – € 4 mln. bedraagt. De verwachting vanuit de organisatie is dat de grootste ruimte gevonden moet worden in het Sociaal Domein. Hier is in eerste instantie ook de vraag ontstaan.

1.2 Uw vraag

Wij hebben uw vraag als volgt vertaald: *Inventariseer bezuinigingsmogelijkheden (€ 9,5 – € 10 mln. voor gemeente Noardeast-Fryslân en € 3 – € 4 mln. voor gemeente Dantumadiel), op basis waarvan de politiek keuzes kan en moet maken hoe deze bezuinigingen te realiseren. Neem hierbij ook in ogenschouw welke extra inkomsten de gemeenten kunnen realiseren en welke mogelijkheden er zijn in de bedrijfsvoering van de ambtelijke organisatie.*

Aan de voorkant hebben beide gemeenten enkele randvoorwaarden gesteld voor de uitvoering van het onderzoek.

- De uitkomsten van het onderzoek moeten leiden tot een pakket aan bezuinigingen en inkomstenverhogende maatregelen die een concreet resultaat opleveren in € 10 mln. (Noardeast-Fryslân) respectievelijk € 4 mln. (Dantumadiel).
- De afdeling Meidwaan en Soarch (sociaal domein) doet een eigen onderzoek naar bezuinigingen. Eind juni 2019 komen zij met een bezuinigingsvoorstel. Dit voorstel moet worden beoordeeld op haalbaarheid en volledigheid en aangevuld worden met opties die niet zijn meegenomen.
- Er wordt een benchmark 'formatie en kosten' uitgevoerd door Berenschot, waarvan de resultaten voor de zomer bekend worden (in de besproken planning met elkaar is dit uiteindelijk augustus geworden).
- In het onderzoek is ook aandacht voor bezuinigingen op de bedrijfsvoering, hierbij wordt rekening gehouden met de benchmark formatie en kosten.
- De opdracht betreft twee gemeenten, namelijk gemeente Noardeast-Fryslân en gemeente Dantumadiel.

Aanvullende randvoorwaarde

- Wij zullen met onze aanpak streven naar concrete maatregelen die meer opleveren dan € 10 mln. respectievelijk € 4 mln. Hierdoor kan de politieke dialoog bevorderd worden.

1.3 Aanpak

Om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen, hebben wij de volgende aanpak gehanteerd.

Het onderzoek is gestart met een startbijeenkomst. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de uitvoering van de opdracht, het gewenste resultaat, de rolverdeling en onderlinge samenwerking.

1.3.1 Spoor 1a: Begroting en programma's

De gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel moeten uiteindelijk per gemeente een overzicht krijgen van de bezuinigingen die mogelijk zijn. In samenwerking met de ambtelijke organisatie en met werkgroepen per domein of programma stellen wij een lijst op van concrete voorstellen. Wij proberen hierbij te komen tot een ruimere omvang van de ombuigingsvoorstellen dan de streefbedragen. Dit om de politieke discussie te faciliteren.

De taken en kosten die de gemeente heeft, worden met ambtelijke werkgroepen doorlopen aan de hand van onderstaande stappen/methoden om te komen tot een lijst met concrete voorstellen.

Voor spoor 1a hebben de volgende stappen plaatsgevonden:

1. Documentstudie.
2. Eerste bijeenkomst met werkgroep ambtelijke organisatie, waarin gebrainstormd is over mogelijke zoekrichtingen per programma uit de begroting.
3. De opgehaalde zoekrichtingen zijn vervolgens door de medewerkers van de organisatie verder uitgewerkt naar motivatie, risico's, haalbaarheid en bedragen welke gemoeid gaan met de opgehaalde zoekrichtingen (zowel bezuinigingen als inkomstenverhogende maatregelen).
4. De tweede bijeenkomst is met werkgroep van de ambtelijke organisatie doorgesproken over de uitgewerkte formats.
5. Naar aanleiding van de tweede bijeenkomst per programma zijn de zoekrichtingen verder geconcretiseerd waar mogelijk.
6. Berenschot is vervolgens met de analyse aan de slag gegaan op de opgehaalde zoekrichtingen en heeft deze geclusterd naar type zoekrichting (betreft dit het schrappen van taken, een inkomstenverhogende maatregel, het bijstellen van het kwaliteitsniveau of overige zoekrichtingen). Daarnaast zijn de benchmarkuitkomsten naar formatie en kosten van de organisatie naast de zoekrichtingen gelegd voor eventuele onderbouwing, dan wel verdere aanvullingen.

De werkgroepen bestonden per programma uit medewerkers vanuit de ambtelijke organisaties, te weten: de desbetreffende teamleiders, (beleids)medewerkers en financieel adviseur.

1.3.2 Spoor 1b: Second opinion Meidwaan en Soarch

De gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel hebben zelf bezuinigingsopties geïnventariseerd in het sociale domein. Berenschot is gevraagd deze inventarisatie te beoordelen op haalbaarheid, hardheid en volledigheid en waar mogelijk te voorzien van referentiegegevens en kentallen. Het doel is om zeker te stellen dat het volledige bezuinigingspotentieel in beeld is en geen opties buiten beeld blijven van college en gemeenteraad.

Onze aanpak is:

1. Opvragen en inventariseren documenten
2. Gesprek met de werkgroep die de maatregelen opgesteld heeft
3. Beoordelen geïnventariseerde maatregelen
4. Inventariseren aanvullende maatregelen
5. Matchen maatregelen met referentiegegevens Berenschot
6. Verificatie uitkomsten met gemeentelijke organisatie Noardeast-Fryslân en Dantumadiel
7. Formuleren eindconclusie en aandachtspunten

1.3.3 Spoor 2: Inkomsten

Om de lokale lasten inzichtelijk te maken hebben wij een benchmark uitgevoerd van uw tarieven en leges in vergelijking met uw omliggende gemeenten en met een groep van gemeenten in de gelijke grootteklasse. Deze vergelijking is voor beide gemeenten uitgevoerd. In het rapport zijn vier vergelijkingstabellen opgenomen waarin de diverse tarieven en leges worden vergeleken.

We hebben aan de hand van gesprekken en documentenanalyse vervolgens bekeken welke mogelijkheden er zijn de inkomsten verder te verhogen. Hierbij is allereerst gekeken naar belastingen, leges en tarieven. Verder zijn ook de mogelijkheden voor incidentele opbrengsten bekeken. In samenspraak met uw organisatie is ook geïnventariseerd wat de mogelijkheden zijn om de opbrengst van de grondexploitaties te verhogen.

1.3.4 Spoor 3: Financiële positie

De financiële positie is door ons in overleg met uw medewerkers aan een nadere analyse onderworpen. Hierbij hebben we gebruik gemaakt van de diverse bestuurlijke documenten (begrotingen, jaarrekeningen, bestuurlijke rapportages) en overzichten uit de administratie. We hebben een analyse gemaakt van reserves en voorzieningen, met het oog op het vinden van incidentele ruimte om de balans en/of de exploitatie te versterken. Ook is gekeken naar mogelijke stille reserves en kapitaallasten.

1.3.5 Rapportage

De uitkomsten van de verschillende sporen komen uiteindelijk samen in deze rapportage en leiden tot een longlist met mogelijkheden, uitgewerkt voor zowel de gemeente Noardeast-Fryslân als de gemeente Dantumadiel. Per gemeente is er een individuele rapportage opgesteld.

Daarnaast is er gebruik gemaakt van het uitgevoerde benchmarkonderzoek naar de formatie en kosten van de organisatie Noardeast-Fryslân (incl. de taken en kosten voor de gemeente Dantumadiel).

De conceptuitkomsten van het onderzoek zijn besproken met het CMT en de begeleidingsgroep. Op basis van dit gesprek heeft er op onderdelen nog een aanscherping plaatsgevonden. De definitieve uitkomsten worden vervolgens gedeeld met het college en CMT.

1.4 Leeswijzer

De rapportage is als volgt opgebouwd. De uitwerking vindt plaats per uitgevoerd spoor waarin de bevindingen worden benoemd. Per spoor wordt inzichtelijk gemaakt wat de mogelijke besparingen zijn voor de desbetreffende gemeente.

In hoofdstuk 2 gaan we in op de uitkomsten van de doorlichting van de begroting (spoor 1a). In hoofdstuk 3 staat de second opinion van het sociaal domein beschreven. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de inkomsten, waar in hoofdstuk 5 de financiële positie van de gemeente wordt toegelicht.

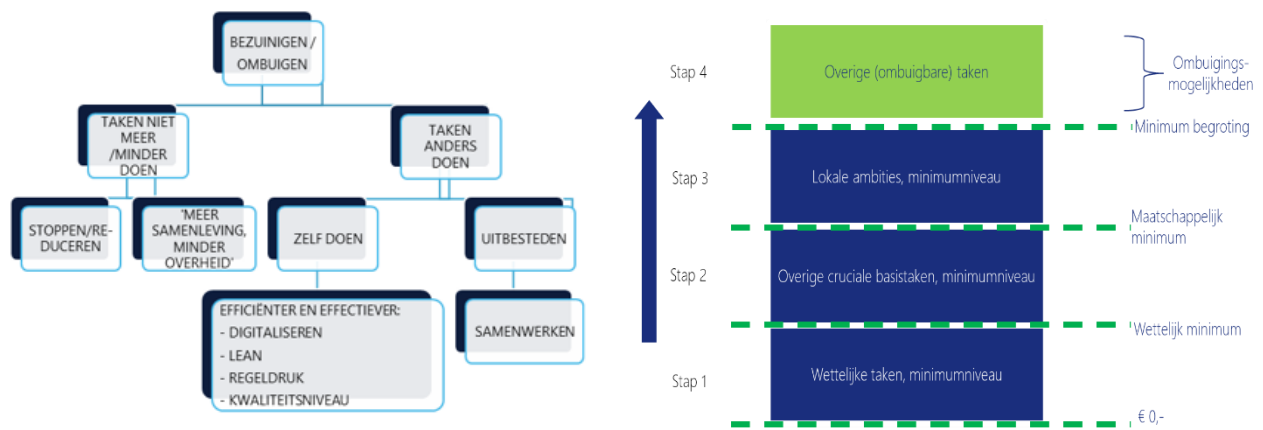
In hoofdstuk 6 staat het overzicht van de mogelijkheden voor de gemeente benoemd. Hierbij is uiteraard rekening gehouden met eventuele dubbelingen die per spoor naar voren zijn gekomen.

Het is tevens goed om te realiseren dat de genoemde bedragen die in de rapportage worden benoemd, geschatte bedragen blijven en vooral als indicatie gezien moeten worden wat de te behalen ruimte eventueel is. Op het moment dat de gemeente er voor kiest om de maatregelen concreet te maken, zal er altijd een verdieping gemaakt moeten worden wat het daadwerkelijke potentieel is, evenals te bezien wat de (doorgerekende) effecten op andere terreinen gaan zijn, voor zover dat mogelijk is. Daarnaast kunnen maatregelen ook een 2^e orde effect hebben: bijvoorbeeld bij het beslissen om taken niet meer te doen, kan dit gevolgen voor de capaciteit van de organisatie hebben, welke daarmee mogelijk ook niet meer benodigd zijn. Ook deze effecten zijn niet opgenomen in de uitkomsten. Tot slot geldt dat ook inzichtelijk gemaakt moet worden, welke middelen benodigd gaan zijn bij het daadwerkelijk doorvoeren van de maatregelen. Op enkele plaatsen is hier reeds een inschatting voor gemaakt (met name spoor 1a), maar onze inschatting is dat dit nog niet volledig is.

2. Spoor 1a: Begrotingsscan

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de uitkomsten die in spoor 1a, de begrotingsscan, zijn opgehaald. Op basis van de eerste bijeenkomst per programma met teamleiders, (beleids)medewerkers en financieel adviseurs is geïnventariseerd aan de hand van de begroting welke ruimte er eventueel ligt om te bezuinigen, dan wel extra inkomsten te genereren. Hierbij is als uitgangspunt genomen dat er gestreefd dient te worden naar de variant voor het wettelijk minimum. Onderstaande afbeeldingen hebben daarbij als ‘praatplaat’ gediend om het gesprek te voeren over de begroting en te achterhalen welke ruimte er is.

De organisatie is vervolgens aan de slag gegaan met een door ons opgesteld format (zie bijlage 1) om verdere informatie over de zoekrichting aan te leveren. In de tweede bijeenkomst zijn de aangeleverde formats besproken en aangescherpt na afloop waar nodig.

De bijeenkomsten zijn gericht geweest op zowel de gemeente Noardeast-Fryslân als Dantumadiel. Het kan daarmee voorkomen dat een zoekrichting voor de uitwerking betrekking heeft gehad op beide gemeenten, of op één van de twee gemeenten. In totaal zijn er 100 zoekrichtingen geïnventariseerd. Per gemeente staan in de rapportage alleen de zoekrichtingen genoemd die relevant zijn voor de desbetreffende gemeente. De ingevulde formats (eerste bijeenkomst, aanvulling tijdens tweede bijeenkomst en aanpassingen na de tweede bijeenkomst) zijn opgenomen als bijlage bij deze rapportage.

Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Aan de hand van de categorisering (schrappen taak, verhogen inkomsten, kwaliteitsniveau bijstellen, overig) worden de zoekrichtingen benoemd en aangegeven in hoeverre dit een potentiële bezuiniging, dan wel inkomstenverhogende maatregel betreft. Verder staat aangegeven of de taak een wettelijke taak of een niet-wettelijke taak betreft. Tot slot staat aangegeven of de zoekrichting ook raakvlakken heeft met de andere onderzoekssporen (1b: sociaal domein, 2: inkomsten of 3: financiële positie). In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt dit waar mogelijk aangevuld met benchmarkgegevens uit het uitgevoerde benchmarkonderzoek formatie en kosten van de gehele ambtelijke organisatie.

In sommige gevallen was het niet mogelijk om een inschatting te geven van de financiële ruimte die een zoekrichting op zou leveren. Deze zoekrichtingen worden wel benoemd, maar zijn niet geconcretiseerd in bedragen. Dit zelfde geldt voor de middelen die benodigd zijn om een zoekrichting te concretiseren. Het is goed denkbaar dat er extra middelen benodigd zijn voordat een zoekrichting daadwerkelijk wat kan opleveren. Ook speelt mogelijkerwijs de 2^e orde effecten een rol bij het nemen van een beslissing. Bijvoorbeeld bij het schrappen

van een taak, kan het er ook toe leiden dat daarmee ambtelijke capaciteit niet meer benodigd is. Ook dit effect is niet overal zo doorgerekend op dit moment.

Er wordt in het overzicht gewerkt met diverse kleuren. De betekenis van de kleuren is als volgt:

- Groen: interessante zoekrichting, uitgewerkt in geschatte bedragen.
- Oranje: interessante zoekrichting, maar niet uitgewerkt in geschatte bedragen. Het feit dat deze zoekrichting niet in bedragen is uitgewerkt, kan onder andere de volgende oorzaken hebben:
 - Gezien de doorlooptijd van het onderzoek was het niet haalbaar om een realistische inschatting te maken van het potentieel dat met de zoekrichting gemoeid is (bijvoorbeeld door afwezigheid van medewerkers van de organisatie gedurende de vakantieperiode waarin het onderzoek is uitgevoerd).
 - Diverse zoekrichtingen kennen een termijn langer dan de komende vier jaren. Dit speelt met name op het gebied van accommodaties (bijvoorbeeld het afstoten van accommodaties op het gebied van sport en grondexploitaties. De gemeente is ook bezig met een grondnota, waarin opgenomen dient te worden hoe de organisatie om wil gaan met leegkomende panden en beschikbare gronden.
 - De zoekrichting is wellicht voor één van beide gemeenten uitgewerkt, maar kan ook een overweging zijn voor de andere gemeente.
- Rood: vervallen zoekrichting: deze zoekrichting bevatte geen potentieel bedrag, of betrof een dubbeling met andere zoekrichtingen die in de diverse bijeenkomsten aan bod zijn gekomen.
- Paars: dit betreffen zoekrichtingen die in de bijeenkomsten zijn aangedragen, maar bij nader inzien nog niet in de begroting van 2020 en verder waren opgenomen (alleen in de perspectiefnota). Dit levert daarmee ook geen concrete besparing op voor de toekomst, aangezien het nog niet begroot was.

2.2 Gemeente Noardeast-Fryslân

In deze paragraaf gaan we in op de uitkomsten voor de gemeente Noardeast-Fryslân. Allereerst worden de zoekrichtingen benoemd die betrekking hebben op schrappen taken. Vervolgens komen de zoekrichtingen voor het verhogen van inkomsten aan bod. Daarna worden de zoekrichtingen benoemd welke te maken hebben met het aanpassen van het gehanteerde kwaliteitsniveau (voornamelijk in de openbare ruimte). Tot slot wordt het overzicht gegeven van de overige zoekrichtingen, die geclassificeerd zijn als herziening, efficiency of overig.

2.2.1 Schrappen taak

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân				Raakvlak andere sporen
				2020, besparing	2021, besparing	2022, besparing	2023, besparing	
3	Contributie vereniging voor Waddenzeegemeenten	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ 29.200	€ 29.200	€ 29.200	€ 29.200	
5	Bestuurtijde ambities	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
7	Gronden	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
10	Natuur- en milieueducatie	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ 8.120	€ 8.120	€ 58.100	€ 58.100	
11	Verkeerseducatie	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ 49.590	€ 49.590	€ 49.590	€ 49.590	
12	Geladshander	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
13	Duurzaamheid	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
16	Holwerd aan Zee	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
19	Dorponwikkingsmaatschappijen (DOM)	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolwézen, 5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
24	Verkiezingen	1: Ynwennner en Bestjoer	wettelijk	€ -	€ 14.400	€ 14.400	€ 14.400	
27	wethouders	1: Ynwennner en Bestjoer	wettelijk	€ -	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
28	Openbare orde en veiligheid: Aankopen overige goederen en diensten	1: Ynwennner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
29	Oud en nieuw viering	1: Ynwennner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	
32	Leefbaarheid dorpen en wijken	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ 20.000	€ 30.000	€ 40.000	
33	Nieuwbouw scholen: Onderwijshuisvesting	2: Mienskip	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
34	Dockings Collega Ferwert	2: Mienskip	wettelijk	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	Spoor 3: Financiële positie
36	Sportbeleid en -stimulering	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ 22.500	€ 22.500	€ 51.491	€ 51.491	
37	Muziekonderwijs	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ 820.000	€ 820.000	€ 820.000	€ 820.000	
38	Kunst en cultuur activiteiten	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ 181.832	€ 181.832	€ 181.832	€ 181.832	
39	Musea	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ 308.164	€ 308.164	
41	Bibliotheek bijdrage	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ 964.000	€ 964.000	€ 964.000	€ 964.000	
42	Welzijnsbudget - Maatschappelijk werk - Sociaal cultureel werk - jeugd en jongeren werk - ouderen werk	3: Soarch en Wolwézen	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ 620.000	€ 620.000	Spoor 1b: Sociaal domein
43	Zwembaden	2: Mienskip en 3: Soarch en Wolwézen	niet-wettelijk	€ -	€ 211.000	€ 211.000	€ 211.000	Spoor 3: Financiële positie
46	Saneringsplan buitensporten	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
48	Maatschappelijk vastgoed afstoten	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	Spoor 3: Financiële positie
49	Het Bolwerk	3: Soarch en Wolwézen	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 1b: Sociaal domein
50	Sportfaciliteiten (Skeelerbaan)	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
55	Economie, recreatie en toerisme	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ 263.000	€ 263.000	€ 263.000	€ 263.000	
56	Bevorderen toerisme	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
57	Evenementen en feesten	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
59	Verkeersbeleid en -veiligheid	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
61	Bibliotheek	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
63	Natuur- en landschapsbescherming - boomfeestdag	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ 1.717	€ 1.717	€ 1.717	€ 1.717	
65	Speel- en recreatievoorzieningen	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolwézen, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ 120.000	€ 120.000	€ 120.000	€ 120.000	
69	Gladheidsbestrijding	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ 88.336	€ 88.336	€ 88.336	€ 88.336	
73	Zwembaden	2: Mienskip en 3: Soarch en Wolwézen	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
74	Historische gebouwen, monumenten en dorpsgezichten	2: Mienskip en 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ 234.897	€ 234.897	€ 234.897	€ 234.897	
76	Sportvoorzieningen	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolwézen, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
79	Onkruid	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ 212.783	€ 212.783	€ 212.783	€ 212.783	
83	Energietransitie	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
85	Snippergroen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
89	Grondbedrijf, reserve	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
98	Onrendabele projecten	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	

De totaalbedragen die gemoeid zijn met het schrappen van de taak lopen van € 3,1 mln. (in 2020) op naar € 4,6 mln. in 2023. De opgenomen bedragen betreffen de maximaal haalbare bedragen, zoals deze nu zijn ingeschat.

Voor de geïnventariseerde zoekrichtingen met als type ombuiging schrappen taak is aangegeven dat de volgende middelen benodigd zijn om dat te realiseren.

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân, 2020, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2021, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2022, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2023, benodigde middelen	Raakvlak andere sporen
3	Contributie vereniging voor Waddenzeegemeenten	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
5	Bestuurlijke ambities	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
7	Gronden	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
10	Natuur- en milieueducatie	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
11	Verkeerseducatie	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
12	Geluidshinder	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
13	Duurzaamheid	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
16	Holwerd aan Zee	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
19	Dorpontwikkelingsmaatschappijen (DOM)	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolvêzen, 5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
24	Verkiezingen	1: Ynwenners en Bestjoer	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
27	Wethouders	1: Ynwenners en Bestjoer	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
28	Openbare orde en veiligheid: Aankopen overige gronden en diensten	1: Ynwenners en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
29	Oud en nieuw viering	1: Ynwenners en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
32	Leefbaarheid dorpen en wijken	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
33	Nieuwbouw scholen: Onderwijshuisvesting	2: Mienskip	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
34	Dockings Collega Ferwert	2: Mienskip	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
36	Sportbeleid en -stimulering	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
37	Muziekonderwijs	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
38	Kunst en cultuur activiteiten	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
39	Musea	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
41	Bibliotheek bijdrage	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
42	Welzijnsbudget - Maatschappelijk werk - Sociaal cultureel werk - jeugd en jongeren werk - ouderen werk	3: Soarch en Wolvêzen	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 1b: Sociaal domein
43	Zwembaden	2: Mienskip en 3: Soarch en Wolvêzen	niet-wettelijk	€ 423.000	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
46	Saneringsplan buitensporten	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
48	Maatschappelijk vastgoed afstoten	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
49	Het Bolwerk	3: Soarch en Wolvêzen	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 1b: Sociaal domein
50	Sportfaciliteiten (Skeelerbaan)	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
55	Economie, recreatie en toerisme	4: Wurk, Bedriuw en Rekreasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
56	Bevorderen toerisme	4: Wurk, Bedriuw en Rekreasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
57	Evenementen en feesten	4: Wurk, Bedriuw en Rekreasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
59	Verkeersbeleid en -veiligheid	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
61	Bibliotheek	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
63	Natuur- en landschapsbescherming - boomfeestdag	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
65	Speel- en recreatievoorzieningen	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolvêzen, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
69	Gladheidsbestrijding	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
73	Zwembaden	2: Mienskip en 3: Soarch en Wolvêzen	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
74	Historische gebouwen, monumenten en dorpsgezichten	2: Mienskip en 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
76	Sportvoorzieningen	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolvêzen, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
79	Onkruid	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
83	Energie Transitie	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
85	Snijpergroen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
89	Grondbedrijf, reserve	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
98	Grondgebied projecten	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	

Er is aangegeven dat er ruim € 400.000 benodigd is om de te schrappen zoekrichtingen te realiseren. De vraag hierbij is wel of dit volledig is en een daadwerkelijk realistische inschatting geeft van hetgeen benodigd is om de bezuinigingen door het schrappen van taken te realiseren.

2.2.2 Verhogen inkomsten

De geïnventariseerde zoekrichtingen met betrekking tot de inkomsten verhogende maatregelen kennen een sterke overlap met spoor 2: Inkomsten. De inkomsten die zijn benoemd in spoor 2, worden daar besproken en staan hier gelabeld als 'Raakvlak Spoor 2: Inkomsten'.

In hoofdstuk 4 wordt stilgestaan bij de inkomsten verhogende maatregelen. Diverse zoekrichtingen die in spoor 1a zijn aangedragen, komen daar ook terug. Voor die zoekrichtingen is gekeken naar een gemiddelde van de benchmarkgegevens om de eventuele extra opbrengst te ramen. Dit zegt daarmee nog niets over de kostendekkendheid van die tarieven en leges. Om te beoordelen wat het kostendekkende tarief zou moeten zijn, is het zinvol om alle taken die worden verricht voor een bepaald onderwerp in beeld te brengen (zoals bijvoorbeeld bij parkeren: handhaving, onderhoud etc. zijn idealiter verdisconteerd in de gehanteerde parkeertarieven, waarbij er vervolgens extra inkomsten worden gegenereerd door bijvoorbeeld het aantal betaald parkeerplaatsen uit te breiden ten opzichte van de huidige situatie).

Daarnaast raakt een groot deel van de zoekrichtingen aan de grondexploitatie (zie ook hoofdstuk 4), en panden die de gemeenten in bezit hebben. Ook hier kan het kostendekkend maken van de panden, door middel van hogere huren, helpen om ruimte in de begroting te krijgen. Verkoop van panden en gronden levert daarnaast éénmalig geld op, en verlaagt de exploitatie van deze panden. Boekwinsten kunnen eventueel ingezet worden om de balans te versterken. In spoor 3 over de financiële positie wordt hier verder op ingegaan.

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân 2020, besparing	Noardeast-Fryslân 2021, besparing	Noardeast-Fryslân 2022, besparing	Noardeast-Fryslân 2023, besparing	Raakvlak andere sporen
1	Parkeren	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ 35.000	€ 35.000	Spoor 2: Inkomsten
4	Leges bestemmingsplan	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
6	Huuropbrengsten onroerend goed	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
9	Liggeld woonschepen	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
15	Evenementen	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje, 5: Wenjen en Omjouwing, 6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ 126.000	€ 126.000	€ 126.000	€ 126.000	Spoor 2: Inkomsten
17	Hondenbelasting (D)	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
18	Vergunning terrassen/Precario	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ 7.430	€ 7.430	€ 7.430	€ 7.430	
26	Huisvesting brandweer	1: Ynwenners en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
35	MFC Triemen - Westergeest	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	Spoor 3: Financiële positie
44	Sporthallen	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ 41.000	€ 41.000	€ 41.000	€ 41.000	Spoor 2: Inkomsten
51	Liggelden recreatieve havens	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
52	Toeristenbelasting, forensenbelasting	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
53	Bruggeld	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
54	Markt	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	
58	Parkeren	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
60	Begraafplaatsen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
64	Kampeerterein	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
75	Zwerfval	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
77	Afstoten gebouwen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
78	(landbouw) gronden	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
81	Alternatieve exploitatie MFA's / dorpshuizen	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolven, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
84	Sponsoring	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
88	Boekwaarde en afschrijvingen gebouwen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
90	Schoolgebouwen	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
91	Vastgoed zonder functie verkopen	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
92	Gronden verkopen	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
93	Woningbouw	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
94	Grondexploitaties versobering	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
95	Waterschapslasten	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
96	Pachtprijzen gronden optimaliseren	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
97	Gebouwen en gronden	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie

De genoemde extra inkomsten worden momenteel ingeschat op zo'n € 180.000 (2020) tot € 220.000 (2023).

De benodigde middelen om de extra inkomsten te verhogen zijn volledig leeggelaten. Het is echter niet aannemelijk dat er geen middelen benodigd zijn om de extra inkomsten te genereren. Als voorbeeld: bij het invoeren van parkeertarieven, is het denkbaar dat er extra capaciteit benodigd is om te handhaven op het betaald parkeren.

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân, 2020, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2021, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2022, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2023, benodigde middelen	Raakvlak andere sporen
1	Parkeren	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
4	Leges bestemmingsplan	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
6	Huuropbrengsten onroerend goed	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
9	Liggeld woonschepen	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
15	Evenementen	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje, 5: Wenjen en Omjouwing, 6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
17	Hondenbelasting (D)	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
18	Vergunning terrassen/Precario	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
26	Huisvesting brandweer	1: Ynwenners en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
35	MFC Triemen - Westergeest	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
44	Sporthallen	2: Mienskip	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
51	Liggelden recreatieve havens	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
52	Toeristenbelasting, forensenbelasting	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
53	Bruggeld	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 2: Inkomsten
54	Markt	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
58	Parkeren	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
60	Begraafplaatsen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
64	Kampeerterein	4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
75	Zwerfval	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
77	Afstoten gebouwen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
78	(landbouw) gronden	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
81	Alternatieve exploitatie MFA's / dorpshuizen	2: Mienskip, 3: Soarch en Wolven, 6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
84	Sponsoring	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
88	Boekwaarde en afschrijvingen gebouwen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
90	Schoolgebouwen	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
91	Vastgoed zonder functie verkopen	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
92	Gronden verkopen	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
93	Woningbouw	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
94	Grondexploitaties versobering	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
95	Waterschapslasten	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
96	Pachtprijzen gronden optimaliseren	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
97	Gebouwen en gronden	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie

2.2.3 Kwaliteitsniveau bijstellen

Door het bijstellen van de kwaliteitsniveaus (voornamelijk in de openbare ruimte) wordt verwacht dat er zo'n € 2.900 bespaard kan worden per jaar.

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân, 2020, besparing	Noardeast-Fryslân, 2021, besparing	Noardeast-Fryslân, 2022, besparing	Noardeast-Fryslân, 2023, besparing	Raakvlak andere sporen
62	Boomziekten	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
66	Openbaar groen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
67	Bebording, markering en straatmeubilair	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ 2.900	€ 2.900	€ 2.900	€ 2.900	
68	Bebording, markering, straatmeubilair (Wijkbeheer)	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
70	Openbare verlichting	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
80	wegen, straten, pleinen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	

Er zijn geen benodigde middelen aangegeven om genoemde besparingen te kunnen realiseren.

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân, 2020, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2021, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2022, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2023, benodigde middelen	Raakvlak andere sporen
62	Boomziekten	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
66	Openbaar groen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
67	Bebording, markering en straatmeubilair	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
68	Bebording, markering, straatmeubilair (Wijkbeheer)	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
70	Openbare verlichting	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
80	wegen, straten, pleinen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	

2.2.4 Overig

Tot slot zijn er nog diverse zoekrichtingen, die in de categorie overig vallen. Dit kan gaan om herziening van budgetten, aanpassingen in werkwijze om efficiënter te werken en diverse zoekrichtingen. Naar verwachting levert dit in de komende jaren zo'n € 400.000 (2021) tot € 570.000 op (2023).

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân, 2020, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2021, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2022, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2023, benodigde middelen	Raakvlak andere sporen
2	Luchtfoto's	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
8	Nije Plaets sessies	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ 49.000	€ 49.000	€ 49.000	€ 49.000	
20	Gemeenschappelijke regelingen	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Benchmark formatie en kosten
21	P&O (overhead)	Overhead	niet-wettelijk	€ 268.150	€ 268.150	€ 268.150	€ 268.150	Benchmark formatie en kosten
22	Fusie	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
23	Burgerzaken KCC locaties - terugbrengen aantal locaties - efficient vergaderen	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ 41.073	€ 41.073	€ 41.073	
25	Waterverbruik brandweerkazernes	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
30	Digitaliseren/kanaalsturing	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ 40.000	€ 80.000	€ 100.000	
31	Juridische zaken	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ 20.000	€ 25.000	€ 25.000	
40	Historische Archiven	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
72	Riolering	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
82	Amendement 3.3	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
86	Onderhoudsplan gebouwen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
87	Afschrijvingen wegen, straten, pleinen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
99	Sneller beslissen vastgoed	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
100	Sluiten gemeentekantoor	Overhead	niet-wettelijk	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	

Om bovenstaande zoekrichtingen te realiseren wordt verwacht zo'n € 80.000 nodig te zijn om dit te realiseren (2020) aflopend naar € 20.000 (2023).

Nummer	Zoekrichting	Programma	Wettelijk / niet-wettelijk	Noardeast-Fryslân, 2020, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2021, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2022, benodigde middelen	Noardeast-Fryslân, 2023, benodigde middelen	Raakvlak andere sporen
2	Luchtfoto's	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
8	Nije Plaets sessies	5: Wenjen en Omjouwing	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
20	Gemeenschappelijke regelingen	5: Wenjen en Omjouwing	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Benchmark formatie en kosten
21	P&O (overhead)	Overhead	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Benchmark formatie en kosten
22	Fusie	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
23	Burgerzaken KCC locaties - terugbrengen aantal locaties - efficient vergaderen	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
25	Waterverbruik brandweerkazernes	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
30	Digitaliseren/kanaalsturing	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ 40.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
31	Juridische zaken	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	
40	Historische Archiven	1: Ynwenner en Bestjoer	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
72	Riolering	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
82	Amendement 3.3	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
86	Onderhoudsplan gebouwen	6: Iepenbiere Romte	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	
87	Afschrijvingen wegen, straten, pleinen	6: Iepenbiere Romte	wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
99	Sneller beslissen vastgoed	Grondexploitatie	niet-wettelijk	€ -	€ -	€ -	€ -	Spoor 3: Financiële positie
100	Sluiten gemeentekantoor	Overhead	niet-wettelijk	€ 25.000	€ -	€ -	€ -	

2.2.5 Samenvatting

In onderstaande overzichten wordt aangegeven wat de verwachte besparing, dan wel extra inkomsten zijn op basis van de geïnventariseerde zoekrichtingen.

Type zoekrichting	Noardeast-Fryslân besparing 2020		Noardeast-Fryslân besparing 2021		Noardeast-Fryslân besparing 2022		Noardeast-Fryslân besparing 2023	
Schrappen taak	€	3.088.975	€	3.569.375	€	4.586.510	€	4.596.510
Inkomsten verhogen	€	177.930	€	222.930	€	222.930	€	222.930
Kwaliteitsniveau bijstellen	€	2.900	€	2.900	€	2.900	€	2.900
Overig – efficiency	€	90.000	€	171.073	€	211.073	€	231.073
Overig - herziening	€	-	€	-	€	-	€	-
Overig - diversen	€	317.150	€	337.150	€	342.150	€	342.150
Totaal	€	3.676.955	€	4.303.428	€	5.365.563	€	5.395.563

Onderstaande tabel geeft aan wat de ingeschatte benodigde middelen zijn om de diverse zoekrichtingen te kunnen realiseren.

Type zoekrichting	Noardeast-Fryslân benodigde middelen 2020		Noardeast-Fryslân benodigde middelen 2021		Noardeast-Fryslân benodigde middelen 2022		Noardeast-Fryslân benodigde middelen 2023	
Schrappen taak	€	423.000	€	-	€	-	€	-
Inkomsten verhogen	€	-	€	-	€	-	€	-
Kwaliteitsniveau bijstellen	€	-	€	-	€	-	€	-
Overig - efficiency	€	65.000	€	5.000	€	5.000	€	5.000
Overig - herziening	€	-	€	-	€	-	€	-
Overig - diversen	€	15.000	€	15.000	€	15.000	€	15.000
Totaal	€	503.000	€	20.000	€	20.000	€	20.000

2.3 Benchmarkuitkomsten

De gemeentelijke organisatie die de werkzaamheden uitvoert voor de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel heeft gelijktijdig aan dit onderzoek deelgenomen aan de benchmark formatie en kosten van Berenschot. Het is goed om te benoemen dat de benchmarkuitkomsten een plek krijgen in de evaluatie naar de organisatie en formatie. Dit is een traject dat separaat loopt naast deze begrotingsscan. Voor de begrotingsscan worden de uitkomsten op hoofdlijnen meegenomen en wordt er bekeken welke formats nader geduid kunnen worden aan de hand van de benchmarkuitkomsten.

In het benchmarkonderzoek staat de onderzoeksvraag centraal hoe de apparaatskosten en formatie van de organisatie zich verhouden ten opzichte van andere vergelijkbare gemeenten. Inwoneraantal is daarbij de belangrijkste factor.

Het is goed om te vermelden dat het uitgangspunt van de vergelijking de begroting van 2019 betreft, waarbij er een optelling is gemaakt van de twee gemeenten. Eventuele werkzaamheden die de organisatie nog uitvoert voor de gemeente Schiermonnikoog zijn gecorrigeerd in de benchmark.

De gemeente Noardeast-Fryslân kent een incidenteel transformatiebudget, welke is bedoeld voor de harmonisatie van processen en beleid naar aanleiding van de samenvoeging van drie gemeenten. Hier wordt voornamelijk op ingehuurd, maar dit is geen onderdeel van de benchmark geweest.

Uit het benchmarkonderzoek komt naar voren dat de totale apparaatskosten¹ gemiddeld zijn ten opzichte van andere organisaties. De totale apparaatskosten zijn 2% hoger dan gemiddeld en in absolute bedragen gaat het om € 1,7 mln. wat er meer wordt uitgegeven ten opzichte van andere organisaties.

Indien er wordt ingezoomd op het primaire proces en de overhead, ontstaat het volgende beeld.

Voor het primaire proces zijn de totale apparaatskosten 2% lager dan gemiddeld. Ten opzichte van andere organisaties voert de gemeente veel taken nog zelf uit. Dit zorgt voor een hogere eigen formatie en hogere inhuurkosten bovenop de vastgestelde formatie. Tegelijkertijd zijn de kosten van taken belegd bij derden dusdanig lager, dat de totale apparaatskosten lager zijn dan gemiddeld.

De overheadkosten per inwoner zijn hoger dan gemiddeld. Dit samen met lagere apparaatskosten in het primaire proces per inwoner zorgt er voor dat de totale apparaatskosten per inwoner hoger zijn dan gemiddeld. Echter is het voor het bekijken van de overhead zuiverder om te kijken naar het aantal fte dat zij moeten bedienen, in plaats van dit af te zetten tegen het aantal inwoners. Wanneer de overheadkosten per fte worden bekeken, zijn deze ook lager dan gemiddeld.

In het separate evaluatietraject naar de Organisatie en Formatie, worden de benchmarkuitkomsten verder meegenomen en geduid.

In de volgende paragraaf, gaan we in op de genoemde zoekrichtingen uit de voorgaande paragrafen welke raakvlakken hebben met de benchmarkuitkomsten. Staat een zoekrichting niet benoemd, dan is daar vanuit de benchmark formatie en kosten geen uitspraak over te doen.

2.3.1 Benchmarkuitkomsten gerelateerd aan zoekrichtingen

Nr. 20: De suggestie is gewekt om de verbonden partijen nader te onderzoeken in welke mate de kosten hier verlaagd kunnen worden. In de benchmark worden diverse gemeenschappelijke regelingen opgenomen onder kosten taken belegd bij derden. De meest gebruikelijke zijn die voor de Veiligheidsregio (onder openbare orde en veiligheid), Omgevingsdienst (bij fysiek milieu en duurzaamheid) en GGD (Volksgezondheid). Indien we in de benchmark naar deze kosten van taken belegd bij derden kijken, dan valt op dat deze kosten gemiddeld zijn ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Naar verwachting zal dit weinig extra opleveren. Wel kan er bekeken worden in hoeverre de dienstverlening aangepast kan worden (versoberen), waardoor er mogelijk wel besparingen mogelijk zijn.

Nr. 21: De zoekrichting vanuit P&O heeft onder andere betrekking op de arbokosten en de verlate herbezetting van vacatureruimte. Deze bedragen zijn geconcretiseerd, maar is vanuit de benchmark geen uitspraak over te doen. Daarnaast wordt in het format ook nog gesproken over het opleidingsbudget en het ziekteverzuimbudget, welke niet zijn geconcretiseerd in bedragen. Uit de benchmark blijkt dat het begrote opleidingsbudget in 2018 per medewerker lager ligt dan gemiddeld. Er is geen zicht op de uitnutting van dit budget (niet bij de organisatie, als bij de referentiegroep).

¹ De apparaatskosten bestaan uit de optelling van de totale loonkosten van de vastgestelde formatie, de inhuurkosten bovenop de vastgestelde formatie, de materiële kosten, de kosten van taken belegd bij derden en de correctie van opbrengsten uit diensten voor derden.

Gezien de vergelijking ten opzichte van de referentiegroep ligt het niet voor de hand hier op te besparen. Een andere mogelijkheid die bij dit format thuis hoort, raakt het ziekteverzuimbudget. De organisatie kent een relatief hoog ziekteverzuimpercentage (7,4% over 2018, eerste helft van 2019 is dit reeds gedaald naar 7,0%). Gemiddeld genomen betreft het ziekteverzuim 5,3%. Het ziekteverzuimbudget van de organisatie is echter al gebaseerd op landelijke gemiddelden van middellange en lange periode. Hier zijn dan ook geen directe besparingen te verwachten, tenzij de organisatie in staat is om het ziekteverzuim onder de landelijke norm te krijgen.

Nr. 23: De gemiddelde apparaatskosten voor Burgerzaken liggen in de benchmark reeds lager dan gemiddeld. Momenteel worden er wel op meerdere locaties werkzaamheden verricht voor deze taak. Dit kan zeker een mogelijke besparing met zich meebrengen, ondanks dat de organisatie de taken al uitvoert met minder formatie dan gemiddeld.

Nr. 36: De totale apparaatskosten (incl. subsidies) voor Sport zijn voor de gemeenten reeds lager dan gemiddeld. Deze lagere apparaatskosten worden voornamelijk veroorzaakt doordat de organisatie geen taken belegt heeft bij derden (zoals een sportbedrijf). Het verstrekte bedrag aan subsidies is echter wel hoger dan gemiddeld, maar per saldo geeft de organisatie al minder uit dan andere gemeenten. Aangezien werkzaamheden op het gebied van Sport geen wettelijke taak betreffen, blijft het zinvol om hier verder te verdiepen, ondanks reeds lagere kosten dan gemiddeld.

Nr. 37: De totale apparaatskosten voor Kunst, cultuur en oudheidkunde (incl. subsidies) zijn lager dan bij andere gemeenten van vergelijkbare omvang. Ook hier speelt mee dat werkzaamheden op dit gebied over het algemeen geen wettelijke taak betreffen, dus het blijft zinvol om deze zoekrichting verder te verdiepen.

Nr. 38: Zie toelichting nr. 37.

Nr. 39: Zie toelichting nr. 37.

Nr. 40: Momenteel kent de organisatie nog meerdere locaties waar de historische archieven van de gemeenten worden bewaard. Door het historisch archief op één plaats te centreren, levert dit ook een mogelijke besparing in kosten op. Indien we de formatie van DIV vergelijken ten opzichte van andere organisaties, dan valt op dat er meer formatie wordt ingezet. Centralisatie, maar ook digitalisering van archieven, kan hiermee op termijn een mogelijke besparing opleveren. Er zal wel rekening moeten worden gehouden met middelen die benodigd zijn om dit daadwerkelijk te realiseren.

Nr. 41: Zie toelichting nr. 37.

Nr. 42: De totale apparaatskosten (incl. subsidies) voor Opvang en welzijn zijn gemiddeld ten opzichte van andere gemeenten. Wel blijft een eventuele samenvoeging van de twee instellingen een interessante zoekoptie om de subsidie verder te verlagen. Daarnaast speelt op het gebied van Opvang en welzijn het feit dat er formatie is opgenomen voor dorpscoördinatoren. Als organisatie is het een ambitie om hier meer of minder op in te zetten, waarbij er vooral wordt ingezet op contact in de wijk. Hier kan het ambitieniveau wel bijgesteld worden.

Nr. 43: Zie toelichting nr. 36.

Nr. 55: De zoekrichting die is genoemd heeft betrekking op de bedragen die aan subsidies worden verstrekt aan de diverse partijen op het gebied van Economie, Recreatie en Toerisme. Deze subsidies worden in de benchmark niet meegenomen. Wanneer we kijken naar de apparaatskosten op het gebied van Recreatie en Ontspanning (o.a. evenementen en (onderhoud) speelvoorzieningen), valt wel op dat de organisatie daar hogere kosten heeft dan gemiddeld, met name door de hogere beleidsformatie die wordt ingezet. Voor economische zaken geldt dat er meer formatie op de uitvoerende taak wordt ingezet (o.a. bedrijfscontactfunctionaris). De totale kosten voor economische zaken zijn wel passend gezien het aantal bedrijfsvestigingen en het klantenpotentieel lokaal en regionaal. Het ambitieniveau van de gemeenten kan hier een rol spelen om de bezuiniging te realiseren.

Nr. 60: Het cluster groen (waar o.a. dagelijks beheer en onderhoud van het groen onder valt, evenals de taken rondom begraafplaatsen) kent gemiddelde apparaatskosten ten opzichte van andere gemeenten. Wel is uit de werklasterindicatoren te halen dat het aantal hectare groen en begraafplaatsen fors hoger ligt dan gemiddeld. Het format nummer 60 heeft met name betrekking op het hanteren van gedifferentieerde tarieven rondom begraven (maar gezien de hoeveelheid begraafplaatsen is het mogelijk afstoten en het onderhoud beperken (van niveau C naar B) alsnog een optie. Daarnaast is voor het openbaar groen de vraag in hoeverre het buitengebied op een zelfde kwaliteitsniveau als binnen de bebouwde kern moet worden onderhouden. Ook kan het gelijktrekken van de onderhoudsniveaus van Noardeast-Fryslân en Dantumadiel extra apparaatskosten besparen.

Nr. 65: Zie toelichting nr. 55.

Nr. 66: Zie toelichting nr. 60.

Nr. 67: De totale apparaatskosten voor verkeer, vervoer en wegen (o.a. dagelijks beheer en onderhoud, openbare verlichting, straatreiniging, gladheidsbestrijding) zijn reeds lager dan gemiddeld. Indien we kijken naar de werklaster (aantal kilometers afgezet tegen het aantal hectare oppervlakte land), zien we dat dit dusdanig lager is dan gemiddeld, dat de vraag ontstaat in hoeverre de kosten passend zijn bij de werklaster. Hier zit mogelijk nog ruimte in voor wat betreft de apparaatskosten. De organisatie voert alle taken volledig zelf uit en de lagere formatie die wordt ingezet, wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er vrijwel geen fte wordt ingezet op regie- en contractmanagement. Door de uitgestrektheid van het gebied, blijft het de vraag in hoeverre er (meer) gedifferentieerd kan worden op het dagelijks beheer en onderhoud van wegen en aanverwante zaken.

Nr. 68: Zie toelichting nr. 67.

Nr. 69: Zie toelichting nr. 67.

Nr. 70: Zie toelichting nr. 67.

Nr. 74: Zie toelichting nr. 37.

Nr. 79: Zie toelichting nr. 60.

Nr. 80: Zie toelichting nr. 67.

Nr. 100: De huisvestingskosten van de gemeenten liggen reeds lager dan gemiddeld. Er zijn echter wel vijf locaties die worden ingezet als locatie voor de medewerkers. Een mogelijke besparing door het aantal locaties te verminderen ligt daarmee wel voor de hand. Ook gezien het begrote reis- en verblijfsbudget van medewerkers dat hoger ligt dan gemiddeld, zit hier zeker potentieel in. Wat niet gekwantificeerd is, maar ook mee kan tellen is de tijdswinst die het medewerkers oplevert wanneer zij niet meer naar meerdere locaties op een dag hoeven (hoewel dit idealiter al zoveel als mogelijk geminimaliseerd wordt). De kosten die reeds meegenomen zijn, hebben o.a. betrekking op de personeelskosten om de panden open te houden (denk hierbij aan bodes/receptie/schoonmaak werkzaamheden).

2.3.2 Benchmark overige opvallendheden

Hieronder worden enkele zoekrichtingen aangedragen die als opvallend naar voren zijn gekomen in het benchmarkonderzoek. In de evaluatie die de organisatie heeft lopen naar de Organisatie en Formatie wordt dit opgepakt.

1. De ambtelijke organisatie zet fors meer beleidsformatie in ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Deels valt dit te verklaren doordat er voor twee gemeenten wordt gewerkt. Harmonisatie op beleid blijkt bij gemeenten die in een samenwerkingsovereenkomst zitten vaak lastiger dan gedacht. Echter kan nog wel onderzocht worden in welke mate hier nog wel mogelijkheden zijn om verder te harmoniseren. Tegelijkertijd bestaat de gemeente Noardeast-Fryslân uit drie voormalige gemeenten, welke wel geharmoniseerd beleid (moeten) hebben per 1 januari 2019. De vraag is in hoeverre dit al heeft plaatsgevonden en tot welke ruimte dit nog leidt. Ook de harmonisatie tussen gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel kan nog verder onderzocht worden om te beoordelen of dit structurele ruimte kan opleveren en zo ja, hoeveel.
2. Uit de benchmark komt naar voren dat de organisatie Noardeast-Fryslân en Dantumadiel meer formatie inzet op directie en management primair proces dan gemiddeld.
3. De gemeentelijke organisatie kent hogere begrote inhuurkosten dan gemiddeld (dit is exclusief de incidentele inhuur rondom harmonisatie). Deze inhuurkosten zijn bovenop de vastgestelde formatie. Mogelijkerwijs zit er nog ruimte om deze begrote inhuur om te zetten naar vaste formatie en daarmee kosten te besparen.
4. De organisatie Noardeast-Fryslân voert naast de taken voor Dantumadiel, ook taken uit voor de gemeente Schiermonnikoog waar werkzaamheden tegenover staan. In de benchmark zijn deze werkzaamheden voor Schiermonnikoog gecorrigeerd, maar het verdient nog aandacht om te beoordelen of de werkzaamheden die worden uitgevoerd volledig kostendekkend gebeuren.

3. Spoor 1b. Second opinion inventarisatie Sociaal Domein

3.1 Inleiding

De gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel hebben zelf bezuinigingsopties geïnventariseerd in het sociale domein. Berenschot is gevraagd deze inventarisatie te beoordelen op haalbaarheid, hardheid en volledigheid en waar mogelijk te voorzien van referentiegegevens en kentallen. Het doel is om zeker te stellen dat het volledige bezuinigingspotentieel in beeld is en geen opties buiten beeld blijven van college en gemeenteraad.

Onze aanpak is:

1. Opvragen en inventariseren documenten.
2. Gesprek met de werkgroep die de maatregelen opgesteld heeft.
3. Beoordelen geïnventariseerde maatregelen.
4. Inventariseren aanvullende maatregelen.
5. Matchen maatregelen met referentiegegevens Berenschot.
6. Verificatie uitkomsten met gemeentelijke organisatie Noardeast-Fryslân en Dantumadiel.
7. Formuleren eindconclusie en aandachtspunten.

3.2 Geïnventariseerde maatregelen Noardeast-Fryslân

Per beleidsterrein (Wmo, Jeugd, Participatiewet en subsidies) zijn door werkgroepen maatregelen geïnventariseerd. De werkgroepen hadden een brede samenstelling, inhoudsdeskundigen, financieel adviseurs en juristen. Een stuurgroep waarin onder meer de concerncontroller zitting had, heeft het proces begeleid. Hiermee is in de opzet gezorgd voor voldoende checks and balances en voor een kritische toets op haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de maatregelen.

In een groepsgesprek op 11 juli is door Berenschot verder doorgevraagd op de onderbouwing van de maatregelen. Deze maatregelen zijn door de gemeentelijke organisatie schriftelijk uitgewerkt in de vorm van een format.

Tabel: maatregelen

	Geïnventariseerde maatregelen Noardeast-Fryslân	2019	2020	2021	2022
1	Jeugd	0	342.500	420.000	420.000
2	Wmo	0	1.921.000	1.981.000	1.981.000
3	Participatie	0	819.000	1.419.000	1.419.000
4	Subsidies	100.000	191.000	191.000	191.000
	Totaal	100.000	3.273.500	4.011.000	4.011.000

Per beleidsterrein hebben wij de maatregelen beoordeeld op robuustheid en uitvoerbaarheid. Ook hebben we de financiële vertaling beoordeeld. We hebben deze waar mogelijk vergeleken met maatregelen die andere gemeenten treffen. Tot slot hebben we beoordeeld welke maatregelen aanvullend genomen kunnen worden op de geïnventariseerde maatregelen. De beoordeling is per beleidsterrein verder uitgewerkt.

3.3 Beoordeling bezuinigingsmaatregelen

3.3.1 Jeugd

Tabel: beoordeling maatregelen jeugd

Nr.	Maatregel	Beoordeling en advies	Noardeast-Fryslân 2020
1.	Tarieven inkoop specialistische jeugdhulp	Robuuste maatregel, wel afhankelijk van medewerking andere gemeenten. Ingeschatte effect is € 275.000 op een budget van € 14,2 mln totaal. Ofwel ca. 2%. Maatregel is daarmee conservatief ingeschat. Maatregel 1 en 2 samen op 5% ramen.	397.000
2.	Contractmanagement	Robuuste maatregel, inschatting financieel effect is conservatief. In combinatie met maatregel 1. niet verstandig om deze hoger te schatten. Maatregel ongewijzigd overnemen.	80.000
3.	Administratieve processen	No-regret maatregel die als PM is opgenomen. In combinatie met maatregel 1.	PM
4.	Aanpassing max. informeel tarief PGB Jeugd	Robuuste maatregel, ruimte meegenomen om weglekeffecten op te kunnen vangen. Relatief eenvoudig uit te voeren.	60.000
5.	Samenwerking huisartsen en GI's.	Robuuste maatregel, nog niet vertaald in een financieel effect. Op dit moment worden twee POH's ingezet, effect is niet in beeld. Ervaring is dat inzet van POH leidt tot minder instroom dure trajecten.	PM
6.	Efficiëntere inzet van hulpverleners	Ervaring bij andere gemeenten is dat deze maatregel een besparing van 15% in kosten mogelijk maakt. Nu is een bedrag oplopend tot 50.000 geraamd, onduidelijk is wat het gehele budget is.	17.500
7.	Werkprocessen verbeteren	Flankerende maatregel die moet leiden tot meer efficiency. Maatregel is voldoende onderbouwd, geen besparing voor opgenomen.	PM
8.	Voorliggende voorzieningen	Robuuste maatregel, maatregel vraagt om aanpassing van beleid en samenwerking met derden. Vergt aandacht in de uitvoering. Bij vragen eigen bijdragen ouders nog geen rekening gehouden met effect op de vraag. Verder onderzoeken.	PM

Nr.	Maatregel	Beoordeling en advies	Noardeast-Fryslân 2020
9.	GGD	Inventarisatie van besparingspotentieel bij de GGD. Begroting 2020 is reeds vastgesteld. Mogelijk voor 2021 in de begroting te verwerken.	0
TOTAAL JEUGDZORG			554.500

Aanvullende maatregelen Jeugd

De maatregelen die door de gemeente financieel vertaald zijn, hebben voornamelijk betrekking op de inkoop van zorg. Binnen het maatregelpakket zijn wel maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het beperken of verleggen van de vraag, maar deze zijn beperkt voorzien van een financiële vertaling. Wij adviseren de volgende maatregelen verder uit te werken en door te rekenen.

1. In kostenontwikkeling is nog geen rekening gehouden met autonome stijging van de vraag naar zorg.
2. Verminderen aantal doorverwijzingen door huisartsen naar dure specialistische zorg. Maatregel is opgenomen in de maatregelen-set van de gemeente. Een bredere inzet van Praktijkondersteuners kan dit ondersteunen. Door meer overleg en betere afspraak is een substantiële beperking van de instroom mogelijk. Voor het realiseren van deze besparing zijn aanvullende inzet van POH en het maken van afspraken met huisartsen en gecertificeerde instelling nodig. Hieraan zijn kosten verbonden die moeten worden verdisconteerd met de opbrengsten. Ook is de maatregel afhankelijk van medewerking van huisartsen. Hier ligt een mogelijk knelpunt. Wij adviseren nader onderzoek te doen op basis van een behoedzame raming met een percentage van 5% met een oploep in jaren 2020: 2,5%, 2021 en verder: 5%.
3. Verhoogde inzet van de gebiedsteams in zorgverlening. Onduidelijk is wat de gebiedsteams op dit moment zelf aan zorg verlenen, het zelf behandelen van lichte zorgvragen kan doorverwijzing naar duurdere zorg voorkomen. Nadere inventarisatie is nodig om hier een concreet bedrag aan te kunnen verbinden.

3.3.2 Maatregelen Wmo

Nr.	Maatregel	Beoordeling	Noardeast-Fryslân
1.	Aanbesteding maatwerkvoorzieningen 2019-2022	Maatregel is goed onderbouwd. Geen belemmeringen om deze maatregel in te voeren. Nieuwe tarieven zijn al gecommuniceerd. Bezuiniging is hard.	480.000
2.	Dure dagbestedingstrajecten	Lopend project, inschatting op basis van inventarisatie door externe medewerkers. Aangegeven bedrag is conservatief ingeschat. Onderdeel van transformatie Sociaal Domein. Overnemen, verder onderzoek uitvoeren of potentie verder vergroot kan worden.	150.000
3.	Afschaffen meerkostenregeling	Bovenwettelijke regeling, meeste gemeenten hebben het al afgeschaft.	36.000
4.	PGB Wmo	Maatregel is onderbouwd, berekening verifiëren aan de hand van de beschikkingen.	20.000
5.	Algemene voorziening (buurthuis-kamer en dagbesteding combineren)	Maatregel nog niet van een bedrag voorzien. Besparing is ingeschat op 20-30% van de inkoop op dagbesteding. Op basis van huidige uitgaven is een bedrag te ramen.	PM

Nr.	Maatregel	Beoordeling	Noardeast-Fryslân
6.	Verlaging uren Huishoudelijke Hulp van 3 naar 2 2019-2022	Maatregel met groot effect. In het bedrag is rekening gehouden met kosten voor extra bezwaar, extra aanvragen.	1.235.000
7.	Financiële tegemoetkoming Huishoudelijke Hulp	Maatregel met juridische risico's, Bedrag bij 6. is in combinatie met 7. Berekend.	I.c.m. 6
TOTAAL Wmo			1.921.000

Aanvullende mogelijkheden Wmo

De maatregelen die door de gemeente financieel vertaald zijn, hebben voornamelijk betrekking op de inkoop van zorg en het beperken van huishoudelijk hulp. Binnen het maatregelpakket zijn wel maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het beperken of verleggen van de vraag, maar deze zijn beperkt voorzien van een financiële vertaling. Wij adviseren naast de door u geïnventariseerde maatregelen de volgende maatregelen verder uit te werken en door te rekenen.

1. Verkorten/voorkomen (her-)indicaties door scherpe(re) keuzes te maken bij de toegang. Hierdoor verwijzen naar kortere en goedkopere trajecten. Deze maatregel is wel als algemene maatregel opgenomen, door te sturen op kostenbewustzijn en kwaliteitsbewustzijn, rechtmatigheid en doelmatigheid bij medewerkers.

3.3.3 Maatregelen Participatiewet

Nr.	Maatregel	Beoordeling	Noardeast-Fryslân
1.	Bewindvoering	Maatregel is voldoende onderbouwd. Andere wijze van organiseren kan het bedrag vergroten. Voor 2020 uitgaan van de bedragen zoals berekend.	135.000
2.	Screening ijzeren bestand	Besparing is goed onderbouwd. Aannames zijn reëel. Start is afhankelijk van beschikbaarheid capaciteit. Dat is afhankelijk van regiodeal.	100.000
3.	Gezamenlijke intake Ynkomen	Besparing op basis van aanname. Uitstroompercentage is gebaseerd op ervaringsgegevens, eerste resultaten bevestigen de percentages. Mogelijk effect op BUIG-uitkering Dantumadiel, wordt nader beschouwd. Er zit een vertragingseffect in.	165.000
4.	Toezicht/handhaving	Financieel effect berekend op basis van ervaring. Maximale potentieel wordt ingeschat op € 800.000. Wordt conservatief overgenomen in totaaloverzicht. Mede vanwege verwachte personele krapte. Advies is hiervoor extern in te huren.	530.000
5.	Arbeidsmobiliteitsplein (Regiodeal)	Voldoende onderbouwd.	160.000
6.	Opplussen parttime uren uitkeringsgerechtigden Participatiewet	Maximale effect is meegenomen. Is volledige uitstroom reëel? Risico van terugstroom?	85.000
7.	50 Banenplan	Maatregel is spiegelbeeld van maatregel 2. Om die reden geen bedrag opgenomen.	PM

Nr.	Maatregel	Beoordeling	Noardeast-Fryslân
8.	Reiskosten inburgeraars	Bedrag in totaaloverzicht wijkt af van bedragen in format. Uitvoerbaarheid voldoende aangetoond en besparing voldoende onderbouwd.	48.000
9.	Bijzondere bijstand huishoudelijke hulp	Bedrag is PM opgenomen. Aantallen zijn bekend, maar geen bedrag doorgerekend. Besparing is gecombineerd met maatregel 6. en 7. Wmo	Zie 6. en 7. Wmo
10.	Bijzondere bijstand	Maatregel niet financieel vertaald, is goed uitvoerbaar. Advies is financiële vertaling te maken.	PM
11.	Lauwersregeling aanpassen	Kosten regeling in totaal € 170.000 per jaar. Geen wettelijke verplichting.	110.000
12.	Incasso	Bedrag is goed onderbouwd met benchmarkgegevens. Door aanvangsinvestering die nodig is pas vanaf 2021 een netto effect te verwachten.	0
13.	Van dagbesteding naar sociale activering	Maatregel is deels gekwantificeerd, maar als PM-post opgenomen. Nog niet overgenomen omdat er nog een berekening moet plaatsvinden. Heeft een samenloop met maatregel 5. Vraagt een investering.	PM
14.	Inkomstenvrijlating	Maatregel leidt op zichzelf niet tot kostenbesparing, maar is ondersteunend aan andere maatregelen. Enkele aandachtspunten in de uitvoering. Geen bedrag voor opnemen.	0
15.	Individuele inkomens toeslag	Maatregel is goed uit te voeren en voldoende onderbouwd.	70.000
TOTAAL PARTICIPATIEWET			1.191.000

Nb.: narekenen Regiodealgelden.

Aanvullende mogelijkheden Participatiewet / Inkomensregelingen / WSW

1. Ongeveer de helft van de kosten voor bijzondere bijstand betreft bewindvoeringen. Kan hierop nog verder bezuinigd worden? Op een andere wijze organiseren?
2. Kwijtscheldingen heffingen (riool, afval, honden): wat is de stand van zaken in Noardeast-Fryslân? Voert Financieel beheer uit.

3.3.4 Maatregelen Subsidies

Nr.	Maatregel	Beoordeling en advies	Noardeast-Fryslân
1.	Cluster mantelzorg	De lucht wordt uit de subsidies gehaald, discussie over andere activiteiten. Geen verdere mogelijkheden.	100.000
2.	Cluster Inloop/AV/dagbesteding/activering	Onderzoek nog niet afgerond. Heeft verband met Wmo/Participatie.	PM
3.	Cluster peuteropvang/VVE	Niet-wettelijke deel van € 30.000 kan bezuinigd worden. Nu is 0 opgenomen in de totale lijst.	30.000
4.	Cluster preventie/gezondheid	Besparing ingeschat op verslavingszorg. In totaal ca. € 80.000.	60.000

Nr.	Maatregel	Beoordeling en advies	Noardeast-Fryslân
5.	Cluster welzijnswerk	Een indicatie voor de mogelijke besparing is opgenomen in Spoor 1a Begrotingsscan.	Zie spoor 1a
6.	Cluster overig	Subsidie Slachtofferhulp is niet-wettelijk, bedrag is niet genoemd. Leidt tot hogere kosten elders.	
7.	Cluster armoede	Voedselbank is geen wettelijke taak.	10.000
8.	Cluster intake	Wettelijke taken en praktijkondersteuners huisartsen. Gemeenten concluderen dat hierop niet bezuinigd kan worden.	0
9.	Subsidie partners gebiedsteam (hulpverlening)	Geen format aangetroffen. Is al ingeboekt in de begroting 2020.	0
TOTAAL SUBSIDIES			190.000

3.4 Vergelijking Noardeast-Fryslân en Dantumadiel met benchmarkgemeenten²

Voor de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel is door ons een benchmark uitgevoerd op apparaatsuitgaven en kostprijsebepalende factoren (zoals aantal cliënten, bijstandsgerechtigden etc.).

Specifiek voor het Sociaal Domein komen hieruit, voor beide gemeenten samen, de volgende gegevens naar voren.

3.4.1 Cluster Sociale voorzieningen (participatiewet, schuldhulpverlening, armoedebeleid, re-integratie).

De totale apparaatskosten laten zien dat de apparaatskosten hoger zijn dan gemiddeld. De apparaatskosten zijn 9% hoger dan gemiddeld. Dit gaat om een absoluut bedrag van € 457.773.

Gezien de werklust (o.a. aantal bijstandsontvangers) is het passend dat deze apparaatskosten hoger zijn dan gemiddeld. Het aantal bijstandsontvangers is 19% hoger dan gemiddeld. (25,2 per 1.000 inwoners t.o.v. 21,2 per 1.000 inwoners gemiddeld). De totale uitvoeringskosten per bijstandsontvanger zijn lager dan gemiddeld (-14%).

Wel valt op dat de beleidsformatie hoger is dan gemiddeld. De vraag is in hoeverre dit passend is voor de organisatie.

3.4.2 Cluster Wmo

De apparaatskosten per inwoner zijn gemiddeld ten opzichte van andere organisaties (+3%). Dit gaat om een absoluut bedrag van € 65.389.

De organisatie voert deze taak vrijwel volledig zelf uit, daarom per saldo een hogere formatie (+7,6 fte).

Het aantal Wmo-clënten ligt hoger dan gemiddeld, terwijl het aantal aanvragen van de diverse voorzieningen lager ligt dan gemiddeld. De meest voor de hand liggende verklaring is dat een groot deel van de huishoudelijke hulp tot 2019 een algemene voorziening was. Vanaf 2019 is dit veranderd en is het aantal aanvragen sterk toegenomen. Naast het aantal aanvragen, is ook het aantal heronderzoeken van belang.

² De referentiegroep van de benchmark bestaat uit de volgende gemeenten: Noardeast-Fryslân en Dantumadiel, Roosendaal, Almelo, Assen, Lansingerland, Roermond, Barneveld, Gooise Meren, Den Helder, Heerhugowaard, Smallerland, Oosterhout en Pijnacker-Nootdorp.

Met deze nuancering moeten bovenstaande cijfers gelezen worden en komt het totaal aantal aanvragen dichterbij de buurt van het gemiddelde.

Het aantal Wmo-cliënten is 21% hoger dan gemiddeld (67,6 t.o.v. 55,8 per 1.000 inwoners). Overige indicatoren (alle per 1.000 inwoners):

- Aantal aanvragen huishoudelijke hulp: 16,9 t.o.v. 11,1 (52% hoger dan gemiddeld).
- Aantal aanvragen woonvoorzieningen: 2,4 t.o.v. 3,5 (30% lager dan gemiddeld).
- Aantal aanvragen individuele en collectieve vervoersvoorzieningen: 7,9 t.o.v. 7,7 (2% hoger dan gemiddeld).
- Aantal aanvragen rolstoelvoorzieningen: 2,2 t.o.v. 2,8 (20% lager dan gemiddeld).
- Aantal aanvragen voor begeleiding: 7,7 t.o.v. 12,6 (38% lager dan gemiddeld).

De uitvoeringskosten voor Wmo zijn per Wmo-cliënt 12% lager dan gemiddeld.

3.4.3 Cluster Jeugd

De apparaatskosten zijn gemiddeld ten opzichte van andere organisaties (+5% met een absoluut bedrag van € 77.616).

De organisatie voert ook hier de taak grotendeels zelf uit. De totale formatie is dan ook 11,0 fte hoger.

Het aantal jeugd-cliënten is 6% lager dan gemiddeld (18,9 t.o.v. 20,0 per 1.000 inwoners). De apparaatskosten voor taakuitvoering zijn daarmee in lijn met de werklust.

De uitvoeringskosten jeugd zijn 7% hoger dan gemiddeld per jeugd-cliënt.

3.5 Aandachtspunten

In onze second opinion ligt de focus op de door de ambtelijke organisatie geïnventariseerde besparingsopties. In de gesprekken en onderliggende documentatie zijn enkele aanverwante zaken aan de orde gekomen die een nauwe relatie hebben met de kostenontwikkeling en de beheersbaarheid. Voor de verdere invulling en uitvoering van de maatregelen vormen dit belangrijke aandachtspunten.

- De inkoop van zorg is in Friesland centraal georganiseerd in de centrumregeling Sociaal Domein Fryslân (SDF). Voor het uitvoeren van een deel van de maatregelen, met name die op het terrein van inkoop en contractmanagement, is actieve samenwerking met andere gemeenten in SDF-verband een voorwaarde.
- Een belangrijk deel van de bezuinigingen zal uit inkoopmaatregelen moeten komen. Hiervoor is voldoende kennis en kunde op inkoopfuncties nodig. Voor gemeenten is het kunnen vinden van adequate bemensing van inkoopfuncties een zorgpunt. Voor het realiseren van de inkoopmaatregelen is het raadzaam na te gaan of de verschillende inkoopfuncties kwalitatief en kwantitatief voldoende ingevuld zijn.
- De besturing van SDF is complex. Om SDF te besturen zijn veel overlegstructuren ingericht. Dit overleggen kost de gemeenten veel tijd en capaciteit. Ook is het risico dat door de complexe structuur sturing minder direct en eenduidig kan plaats vinden. Voor bezuinigingen op welzijnswerk wordt door de organisatie aangegeven dat bezuinigingen op deze post kunnen leiden tot extra uitgaven op andere posten ('waterbedeffect'). Wij adviseren u dit in uw overwegingen mee te nemen en goed te volgen of deze effecten ook optreden.
- Beschikbaarheid van actuele en accurate sturingsinformatie is essentieel. Uit de gesprekken die wij gevoerd hebben, komt naar voren dat actuele cijfers over de ontwikkeling van bijvoorbeeld de zorgvraag of de ontwikkeling van inkoop per aanbieder niet aanwezig zijn of niet betrouwbaar genoeg zijn. In eerdere onderzoeken is dit onderwerp ook benoemd (zie KPMG-rapport n.a.v. het onderzoek naar de kostenontwikkeling in de jeugdzorg van maart 2019).

3.6 Conclusies Second Opinion

3.6.1 Inventarisatie ambtelijke organisatie is volledig

De inventarisatie die door de ambtelijke organisatie is uitgevoerd is door ons getoetst op proces en uitkomst. We hebben vastgesteld dat bij de toetsing voldoende relevante deskundigheid is ingezet. Vanuit verschillende disciplines (vakinhoudelijk, financieel, juridisch) zijn medewerkers betrokken. Het proces heeft geleid tot een gedegen inventarisatie van bezuinigingsopties die geen blinde vlekken bevat. De maatregelen zijn ook voldoende getoetst op uitvoerbaarheid.

Ten opzichte van andere gemeenten worden geen mogelijkheden tot bezuinigen over het hoofd gezien of onbenoemd gelaten. Enkele mogelijkheden zijn ambtelijk wel benoemd, maar worden politiek-bestuurlijk gezien niet haalbaar geacht. Ons advies is deze mogelijkheden wel in de long-list met alle mogelijke bezuinigingsopties op te nemen en voor zover dat nog niet gebeurd is, hier bedragen voor te ramen. Concreet gaat het om het afschaffen van de Lauwersregeling en om het afschaffen van de bijzondere bijstand huishoudelijke hulp.

Uit de gesprekken is gebleken dat in de gemeentelijke budgetten geen rekening is gehouden met een autonome groei van het aantal cliënten voor jeugdzorg en Wmo. Het CPB (*Een Raming van de Zorguitgaven 2018-2021*) rekent over de periode 2018-2021 met een reële groei van zorguitgaven (waaronder zowel jeugd als Wmo) van 3,4% per jaar. Wij adviseren ook voor de gemeente Noardeast-Fryslân een raming te maken van de verwachte ontwikkeling van de zorguitgaven, waarbij naar de ontwikkeling over de afgelopen periode, de huidige ontwikkeling en specifieke omstandigheden in de regio gekeken moet worden.

3.6.2 Inschatting van besparingspotentieel is op onderdelen voorzichtig

Op onderdelen is het besparingspotentieel naar ons beeld voorzichtig ingeschat en zou op basis van vergelijking met andere gemeenten een grotere besparing reëel haalbaar moeten zijn. Het gaat specifiek om de volgende posten:

- Tarieven inkoop specialistische jeugdhulp.
- Efficiëntere inzet van hulpverleners.
- Dure dagbestedingstrajecten.
- Toezicht en handhaving.

3.6.3 Nog niet alle maatregelen zijn financieel vertaald

Een aantal maatregelen is wel geïnventariseerd, maar nog niet voorzien van een financiële vertaling. Wij adviseren deze maatregelen verder door te rekenen. Het gaat om de volgende maatregelen:

- Samenwerking huisartsen en GI's.
- Voorliggende voorzieningen.
- Algemene voorziening (buurthuiskamer en dagbesteding combineren).
- Bewindvoering anders organiseren.
- Bijzondere bijstand.
- Van dagbesteding naar sociale activering.
- Individuele inkomenstoelage.

3.6.4 Flankerende maatregelen in sturing en informatievoorziening zijn noodzakelijk

Om de bezuinigingen te kunnen realiseren en de kostenontwikkeling in het Sociaal Domein te beheersen, zijn naar ons oordeel flankerende maatregelen nodig in sturing en informatievoorziening. Op dit moment is de informatie onvoldoende tijdig en betrouwbaar om de ontwikkeling te kunnen volgen. Ook de samenwerking met SDF waarin de Friese gemeenten gezamenlijk hun zorg inkopen, is een belangrijk aandachtspunt.

Voor de maatregel toezicht en handhaving is inzet van extra handhavingscapaciteit nodig. Op de arbeidsmarkt is er een tekort aan dit specialisme. Externe inhuur zou hier mogelijk in kunnen voorzien, maar daar is momenteel geen budget voor beschikbaar. Wij adviseren budget voor externe inhuur vrij te maken.

Van de organisatie hebben we begrepen dat er met behulp van twee externen gewerkt gaat worden met het verbeteren van kwaliteit en rechtmatigheid. Om het bezuinigingsprogramma uit te kunnen voeren zijn deze extra uitgaven nodig. Het gaat om de onderdelen kwaliteit en handhaving, sturingsinformatie en contractbeheer en inkoop. Deels kan deze inzet incidenteel zijn (2019 en 2020) om de zaken op orde te krijgen, en deels zal deze ook structureel moeten zijn. Onze inschatting is dat tijdelijke versterking met 2 tot 3 fte minimaal noodzakelijk is. Wij adviseren dit verder te onderzoeken.

3.6.5 Overall conclusie second opinion Sociaal Domein

Wij hebben de inventarisatie van de organisatie beoordeeld. Op basis daarvan komen wij tot een besparingspotentieel voor Noardeast-Fryslân van € 3.856.500 in 2020. Dit bedrag loopt in de komende jaren nog verder op. Bovendien zijn er nog kansrijke bezuinigingsmogelijkheden die nog nader onderzocht kunnen worden. Per onderdeel ramen wij het bezuinigingspotentieel als volgt in.

Onderdeel	Noardeast-Fryslân
Jeugdzorg	554.500
Wmo	1.921.000
Participatiewet	1.191.000
Subsidies	190.000
TOTAAL	3.856.500

Dit potentieel ligt ca. € 0,6 miljoen hoger dan de inventarisatie die de organisatie zelf heeft gemaakt. Dit komt voornamelijk doordat wij op onderdelen minder behoudend zijn in de ramingen. Hierbij past wel de kanttekening dat de budgetten die nu in de begroting zijn opgenomen zijn gebaseerd op een extrapolatie van de zorgvraag uit het recente verleden. Er is nog geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de zorgvraag (zie hiervoor conclusie 3.6.1). Wij adviseren om een reële inschatting te maken van de ontwikkeling van de zorgvraag rekening houdend met de trend van de laatste jaren, de ontwikkeling van de vraag in 2019, ramingen van CPB en andere instituten en regionale ontwikkelingen.

Ook is voor een deel van de maatregelen extra uitvoeringsbudget nodig, vooral op het terrein van handhaving. Dit budget is nu niet beschikbaar. Voor deze groep geldt ook dat de geringe beschikbaarheid van kwalitatief voldoende personeel een risico is; mogelijk moet een beroep gedaan worden op externe inhuur. Om de kwaliteit te verhogen, inkoop en contractmanagement te versterken en sturingsinformatie te verbeteren is naar ons oordeel tijdelijke inzet van extra capaciteit nodig. Wij adviseren u uit te gaan van minimaal 2 tot 3 fte tijdelijke uitbreiding. In de toekomst is mogelijk structureel extra inzet nodig.

4. Spoor 2: Inkomsten

4.1 Inleiding

Om de lokale lasten inzichtelijk te maken hebben wij een benchmark uitgevoerd van uw tarieven en leges in vergelijking met uw omliggende gemeenten en met een groep van gemeenten in de gelijke grootteklasse. Deze vergelijking is voor beide gemeenten uitgevoerd. In het rapport zijn vier vergelijkingstabellen opgenomen waarin de diverse tarieven en leges worden vergeleken.

We hebben aan de hand van gesprekken en documentenanalyse vervolgens bekeken welke mogelijkheden er zijn de inkomsten verder te verhogen. Hierbij is allereerst gekeken naar belastingen, leges en tarieven. Verder zijn ook de mogelijkheden voor incidentele opbrengsten bekeken. In samenspraak met uw organisatie is ook geïnventariseerd wat de mogelijkheden zijn om de opbrengst van de grondexploitaties te verhogen.

4.2 Inkomsten Noardeast-Fryslân

4.2.1 Benchmark tarieven en leges Noardeast-Fryslân

4.2.1.1 Vergelijking tarieven en leges gemeente Noardeast-Fryslân t.o.v. referentiegroep benchmark³

In onderstaande tabel zijn de tarieven en leges voor een selectie van producten weergegeven voor de gemeente Noardeast-Fryslân en het gemiddelde van de referentiegroep van gemeenten uit de benchmark formatie en kosten.

Noardeast-Fryslân t.o.v. referentiegroep (benchmark)	Uw gemeente	Gemiddelde	Afwijking (%)	Afwijking absoluut
<i>Aantal inwoners</i>	45.181	58.099	-22%	-11.653
Paspoort	€ 65,30	€ 70,13	-7%	-€ 4,83
Identiteitskaart	€ 51,00	€ 54,97	-7%	-€ 3,97
Rijbewijs	€ 39,45	€ 39,70	-1%	-€ 0,25
Uittreksel BRP	€ 6,20	€ 10,32	-40%	-€ 4,12
Gehandicapten parkeervergunning	€ 33,70	€ 51,83	-35%	-€ 18,13
Evenementenvergunning (groot)	€ 895	€ 630	42%	€ 264,22
Omgevingsvergunning voor dakkapel 10.000 euro	€ 230	€ 328	-30%	-€ 98,43
Omgevingsvergunning voor uitbouw woning 45.000 euro	€ 1.035	€ 1.255	-18%	-€ 219,84
Omgevingsvergunning voor nieuwbouw woning 140.000 euro	€ 3.220	€ 3.711	-13%	-€ 491,46
Huwelijkskosten op gemeentehuis	€ 175	€ 333	-47%	-€ 158,04
Huwelijkskosten externe locatie	€ 175	€ 472	-63%	-€ 296,83

Uit de tabel blijkt dat de tarieven voor een paspoort, een identiteitskaart, een rijbewijs, een uittreksel uit het BRP in een gehandicaptenparkeervergunning in de gemeente Noardeast-Fryslân lager liggen dan in de gemeenten in de referentiegroep van de benchmark. De prijs voor een omgevingsvergunning, zowel voor een dakkapel, uitbouw (€ 45.000) of nieuwbouw (€ 140.000), ligt een stuk lager dan in de omliggende gemeenten. Het tarief dat de gemeente Noardeast-Fryslân hanteert voor een huwelijk, zowel op het gemeentehuis als op een externe locatie, ligt op € 175. In de gemeenten in de referentiegroep wordt onderscheid gemaakt in beide tarieven, die bovendien een stuk hoger liggen. Alleen het tarief voor een evenementenvergunning (groot) ligt een stuk hoger in de gemeente Noardeast-Fryslân.

³ De referentiegroep van de benchmark bestaat uit de volgende gemeenten: Noardeast-Fryslân, Roosendaal, Almelo, Assen, Lansingerland, Roermond, Barneveld, Gooise Meren, Den Helder, Heerhugowaard, Smallingerland, Oosterhout en Pijnacker-Nootdorp.

4.2.1.2 Vergelijking tarieven en leges gemeente Noardeast-Fryslân t.o.v. omliggende gemeenten⁴

In de volgende tabel zijn de tarieven en leges voor een selectie van producten weergegeven voor de gemeente Noardeast-Fryslân en een groep van omliggende gemeenten.

Noardeast-Fryslân t.o.v. omliggende gemeenten	Uw gemeente	Gemiddelde	Afwijking (%)	Afwijking absoluut
<i>Aantal inwoners</i>	45.181	44.750	1%	431
Paspoort	€ 65,30	€ 69,15	-5,57%	-€ 3,85
Identiteitskaart	€ 51,00	€ 54,75	-6,85%	-€ 3,75
Rijbewijs	€ 39,45	€ 39,66	-0,54%	-€ 0,21
Uittreksel BRP	€ 6,20	€ 8,73	-28,96%	-€ 2,53
Gehandicapten parkeervergunning	€ 33,70	€ 28,95	16,42%	€ 4,75
Evenementenvergunning (groot)	€ 895	€ 735	21,69%	€ 159,44
Omgevingsvergunning voor dakkapel 10.000 euro	€ 230	€ 289	-20,44%	-€ 59,10
Omgevingsvergunning voor uitbouw woning 45.000 euro	€ 1.035	€ 1.209	-14,36%	-€ 173,60
Omgevingsvergunning voor nieuwbouw woning 140.000 euro	€ 3.220	€ 3.633	-11,36%	-€ 412,74
Huwelijkskosten op gemeentehuis	€ 175	€ 255	-31,36%	-€ 79,94
Huwelijkskosten externe locatie	€ 175	€ 393	-55,42%	-€ 217,52

Uit de tabel blijkt dat de tarieven voor een paspoort, een identiteitskaart en een uittreksel uit het BRP in de gemeente Noardeast-Fryslân lager liggen dan in omliggende gemeenten. De prijs van een rijbewijs is een fractie lager, terwijl de prijs van een gehandicaptenparkeervergunning behoorlijk hoger ligt. De prijs voor een omgevingsvergunning, zowel voor een dakkapel, uitbouw (€ 45.000) of nieuwbouw (€ 140.000), ligt een stuk lager dan in de omliggende gemeenten. Het tarief dat de gemeente Noardeast-Fryslân hanteert voor een huwelijk, zowel op het gemeentehuis als op een externe locatie, ligt op € 175. In omliggende gemeenten wordt onderscheid gemaakt in beide tarieven, die bovendien een stuk hoger liggen. Alleen het tarief voor een evenementenvergunning (groot) ligt een stuk hoger in de gemeente Noardeast-Fryslân.

4.2.1.3 Vergelijking tarieven en leges gemeente Noardeast-Fryslân t.o.v. grootteklasse gemeente⁵

In de volgende tabel zijn de tarieven en leges voor een selectie van producten weergegeven voor de gemeente Noardeast-Fryslân en een groep van gemeenten van dezelfde grootteklasse als de gemeente Noardeast-Fryslân.

Noardeast-Fryslân t.o.v. gemeenten grootteklasse	Uw gemeente	Gemiddelde	Afwijking (%)	Afwijking absoluut
<i>Aantal inwoners</i>	45181	45150	0,07%	31
Paspoort	€ 65,30	€ 70,68	-7,61%	-€ 5,38
Identiteitskaart	€ 51,00	€ 56,28	-9,37%	-€ 5,28
Rijbewijs	€ 39,45	€ 38,64	2,09%	€ 0,81
Uittreksel BRP	€ 6,20	€ 9,24	-32,91%	-€ 3,04
Gehandicapten parkeervergunning	€ 33,70	€ 37,13	-9,24%	-€ 3,43
Evenementenvergunning (groot)	€ 895	€ 400	123,83%	€ 494,93
Omgevingsvergunning voor dakkapel 10.000 euro	€ 230	€ 384	-40,05%	-€ 153,65
Omgevingsvergunning voor uitbouw woning 45.000 euro	€ 1.035	€ 1.364	-24,10%	-€ 328,73
Omgevingsvergunning voor nieuwbouw woning 140.000 euro	€ 3.220	€ 3.908	-17,60%	-€ 687,57
Huwelijkskosten op gemeentehuis	€ 175	€ 329	-46,73%	-€ 153,50
Huwelijkskosten externe locatie	€ 175	€ 416	-57,90%	-€ 240,65

⁴ De volgende omliggende gemeenten zijn meegenomen in de vergelijking: Dantumadiel, Noardeast-Fryslân, Leeuwarden, Achtkarspelen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Tytsjerksteradiel.

⁵ De volgende gemeenten van vergelijkbare grootte zijn meegenomen in de vergelijking: De Ronde Venen, Heusden, Vlissingen, Zwijndrecht, Medemblik, Veldhoven, Kerkrade, Waadhoeke, Soest en Ridderkerk.

Uit de tabel blijkt dat de tarieven voor een paspoort, een identiteitskaart, een uittreksel uit het BRP en een gehandicaptenparkeervergunning in de gemeente Noardeast-Fryslân lager liggen dan in gemeenten van vergelijkbare grootte. De prijs van een rijbewijs ligt een fractie hoger. De prijs voor een omgevingsvergunning, zowel voor een dakkapel, uitbouw (€ 45.000) of nieuwbouw (€ 140.000), ligt een stuk lager dan in gemeenten van vergelijkbare omvang. Het tarief dat de gemeente Noardeast-Fryslân hanteert voor een huwelijk, zowel op het gemeentehuis als op een externe locatie, ligt op € 175. In gemeenten van vergelijkbare grootte wordt onderscheid gemaakt in beide tarieven, die bovendien een stuk hoger liggen. Alleen het tarief voor een evenementenvergunning (groot) ligt een stuk hoger in de gemeente Noardeast-Fryslân.

Op basis van voorgaande kan voor de gemeente Noardeast-Fryslân de volgende conclusie worden getrokken:

- Voor het grootste deel van de onderzochte producten liggen de tarieven in de gemeente Noardeast-Fryslân lager dan het gemiddelde van de groep van gemeenten waarmee Noardeast-Fryslân is vergeleken.
- Het tarief dat de gemeente Noardeast-Fryslân hanteert voor een rijbewijs is vrij gemiddeld, vergeleken met de verschillende gemeentegroepen.
- Alleen voor een evenementenvergunning (groot) ligt het tarief in Noardeast-Fryslân in alle gevallen hoger.
- Voor een aantal producten ligt het tarief iets lager: paspoort (€ 4 - € 5), identiteitskaart (€ 4 - € 5), uittreksel BRP (€ 2 - € 4). Hier lijkt een tariefsverhoging in de gemeente Noardeast-Fryslân mogelijk.
- Voor omgevingsvergunningen (dakkapel, uitbouw, nieuwbouw) liggen de tarieven in de gemeente Noardeast-Fryslân fors lager. Ook hier lijkt een tariefsverhoging mogelijk.
- Het tarief voor huwelijken, zowel op het gemeentehuis als op een externe locatie, ligt in alle gevallen fors lager in de gemeente Noardeast-Fryslân. Ook hier lijkt een tariefsverhoging, en eventueel differentiatie tussen beide categorieën, mogelijk.

In de tabel hieronder is voor de gemeente Noardeast-Fryslân voor de producten waarvan de tarieven onder het gemiddelde van de benchmark tarieven en leges liggen aangegeven hoeveel producten in 2018 zijn verkocht, wat het prijsverschil is ten opzichte van de benchmark en wat hiermee het potentieel (=aantal * verschil in tarief) is om de inkomsten te vergroten. Voor de gemeente Noardeast-Fryslân ligt het potentieel om de inkomsten te verhogen, wanneer de prijzen van producten op hetzelfde niveau worden gebracht als het gemiddelde van de benchmark op € 110.455.

Noardeast-Fryslân producten	Aantal	Verschil	Potentieel
Paspoort	720	-€ 4,83	€ -3.478
Identiteitskaart	3000	-€ 3,97	€ -11.910
Uittreksel BRP	950	-€ 4,12	€ -3.914
Gehandicapten parkeervergunning	15	-€ 18,13	€ -272
Omgevingsvergunning voor dakkapel 10.000 euro	315	-€ 98,43	€ -31.005
Omgevingsvergunning voor uitbouw woning 45.000 euro	62	-€ 219,84	€ -13.630
Omgevingsvergunning voor nieuwbouw woning 140.000 euro	33	-€ 491,46	€ -16.218
Huwelijkskosten op gemeentehuis	190	-€ 158,04	€ -30.028
Huwelijkskosten externe locatie	0	-€ 296,83	€ 0
Totaal potentieel tarieven producten Noardeast - Fryslân			-€ 110.455

Uiteraard blijft een benchmark alleen een gemiddelde geven. Het verdient ook de aandacht vanuit de organisatie om te beoordelen in hoeverre de producten (bijvoorbeeld de omgevingsvergunningen) ook kostendekkend zijn voor de werkzaamheden die worden verricht.

4.2.1.4 Ontwikkeling geldstromen Noardeast-Fryslân

Bij het onderdeel inkomsten wordt de afhankelijkheid van het Rijk voor de inkomsten van de gemeente geanalyseerd. Het geeft een indicatie van de flexibiliteit van de begroting van de gemeente. Hoe hoger de afhankelijkheid van de Rijksuitkering in de begroting, hoe lager de flexibiliteit. Voor de gemeente Noardeast-Fryslân is de afhankelijkheid in de volgende tabel gepresenteerd.

Gemeente Noardeast - Fryslân	2018 (begroot)	2019 (begroot)
Algemene uitkering	€ 80.900.000	€ 83.400.000
Incidentele uitkering AU herindeling	€ 2.100.000	€ 3.400.000
Totaal algemene uitkering	€ 83.000.000	€ 86.800.000
Totale exploitatie (baten)	€ 130.300.000	€ 136.700.000
Rijksuitkeringen t.o.v. totale baten (%)	63,7%	63,5%

In 2019 is de afhankelijkheid van rijksuitkeringen van de gemeente Noardeast-Fryslân een fractie lager dan het jaar ervoor. Dit komt aan de ene kant door een stijging van de totale exploitatie, van € 130,3 miljoen naar € 136,7 miljoen, en aan de andere kant een stijging van de algemene uitkering in 2019. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de gemeente Noardeast-Fryslân in 2019 (incidenteel) ongeveer € 3,4 miljoen extra uitkering ontvangt vanuit het Gemeentefonds vanwege de herindeling. Deze incidentele extra uitkering daalt naar € 1,7 miljoen in 2020 en loopt door tot en met 2022.

Uit de Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten 2017 blijkt dat de gemeenten Dongeradeel (+12%) en Kollumerland c.a. (+2%) meer, en de gemeente Ferwerderadiel (-6%) minder rijksbijdragen ontvingen dan het landelijk gemiddelde⁶. Dit is overigens regulier voor gemeenten met deze omvang. Grote gemeenten ontvangen ruim meer dan het landelijk gemiddelde, terwijl kleine gemeenten minder ontvangen.

De gemeente Noardeast-Fryslân is voor ongeveer 64% afhankelijk van inkomsten van het Rijk en voor iets meer dan een derde afhankelijk van overige inkomstenbronnen. Daarmee heeft de gemeente Noardeast-Fryslân, vergeleken met andere gemeenten, relatief weinig (financiële) beleidsruimte. Hierbij moet opgemerkt worden dat beleidsruimte niet hetzelfde is als bestedingsruimte.

4.2.1.5 Kostendekkendheid tarieven Noardeast-Fryslân

Afvalstoffenheffing

Het tarief voor de afvalstoffenheffing van de gemeente Noardeast-Fryslân ligt met € 274 iets boven het landelijk gemiddelde (€ 263). Voor de afvalstoffenheffing geldt dat het tarief maximaal 100% kostendekkend mag zijn. In de volgende tabel zijn de geraamde baten en lasten met betrekking tot de afvalstoffen voor de gemeente Noardeast-Fryslân gepresenteerd. De geraamde lasten in de programmabegroting 2019 zijn € 4.856.699, tegenover € 4.467.144 aan baten. Hiermee ligt de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing van de gemeente Noardeast-Fryslân op 91,97%. Om te komen tot een 100% kostendekkend tarief is in de programmabegroting 2019 voorgesteld om het tarief te verhogen met 9,31%.

⁶ COELO (2017), Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten 2017:

https://www.coelo.nl/images/rapporten/Atlas_rijksuitkeringen_aan_gemeenten_2017.pdf

Overzicht baten en lasten afvalstoffen gemeente Noardeast-Fryslân programmabegroting 2019

Overzicht kostendekking afvalstoffen	Taakveld	Begroting 2019
LASTEN:		
Exploitatielasten afvalstoffen	7.3 Afval	€ 3.298.651
Straatreiniging	7.3 Afval	€ 17.333
Heffings en inningskosten	0.64 Belastingen overig	€ 6.476
Overhead	0.4 Overhead	€ 758.481
Compensabele BTW	n.v.t.	€ 485.395
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	€ 207.500
Kapitaallasten	7.3 Afval	€ 82.864
Totale lasten		€ 4.856.699
BATEN:		
Baten afvalstoffen	7.3 Afval	€ 4.467.144
Voorgestelde tariefstijging (8,72%)	7.3 Afval	€ 416.079
Totale baten		€ 4.883.223

Dekkingspercentage 100%

In de voormalige gemeente Kollumerland c.a. is het effect van de harmonisatie van de afvalstoffenheffing het hoogst, omdat in deze gemeente de heffing lager was dan die van de fusiepartners.

4.2.1.6 Rioolheffing

Het tarief voor de rioolheffing in de gemeente Noardeast-Fryslân ligt met € 250 aanzienlijk boven het landelijk gemiddelde (€ 196). Ook voor het tarief van de rioolheffing geldt dat het tarief maximaal 100% kostendekkend mag zijn. In onderstaande tabel zijn de geraamde baten en lasten met betrekking tot riolering voor de gemeente Noardeast-Fryslân gepresenteerd. De geraamde lasten in 2019 zijn € 5.005.794, tegenover € 4.658.994 aan baten. Hiermee komt de kostendekkendheid van de rioolheffing uit op 93,07%. Om te komen tot een 100% kostendekkend tarief voor de rioolheffing is daarom in de programmabegroting een voorstel opgenomen voor een verhoging van het tarief met 7,89%.

Overzicht baten en lasten riolering gemeente Noardeast-Fryslân programmabegroting 2019

Overzicht kostendekking riolering	Taakveld	Begroting 2019
LASTEN:		
Exploitatielasten riolering	7.2 Riolering	€ 1.890.774
Straatreiniging	7.2 Riolering	€ 17.333
Heffings en inningskosten	0.64 Belastingen overig	€ 6.476
Overhead	0.4 Overhead	€ 600.398
Compensabele BTW	n.v.t.	€ 428.382
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	€ 207.500
Kapitaallasten	7.2 Riolering	€ 1.854.932
Totale lasten		€ 5.005.794
BATEN:		
Baten riolering	7.2 Riolering	€ 4.658.994
Voorgestelde tariefstijging (7,44%)	7.2 Riolering	€ 367.796
Totale baten		€ 5.026.790

Dekkingspercentage 100%

In de voormalige gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel werd de rioolheffing van de gebruiker geheven, in de gemeente Kollumerland c.a. van de eigenaar. In het kader van de harmonisatie is ervoor gekozen om de rioolheffing te heffen van de gebruiker, onder het beginsel: “de vervuiler betaalt”. Dit betekent dat er voor de inwoners van voormalig Kollumerland c.a. een belangrijke verschuiving optreedt van de eigenaar naar de gebruiker, die woning of een niet-woning huurt en deze niet in eigendom heeft. Dus een verhoging van de lasten voor de huurders.

4.2.1.7 Analyse belastingen (en onbenutte capaciteit) Noardeast-Fryslân

De gemeente Noardeast-Fryslân neemt in de Atlas van de Lokale Lasten⁷ de 257^e positie in, waarbij geldt dat nummer 1 de laagste lokale lasten heeft. Daarmee ligt de lokale lastendruk van Noardeast-Fryslân ruim boven het landelijk gemiddelde. In onderstaande tabel zijn de tarieven van de gemeente Noardeast-Fryslân afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Ook zijn de hoogste en de laatste waarden per tarief weergegeven.

Gemeente Noardeast- Fryslân	Tarief 2019	Landelijk gemiddelde 2019	Hoogste 2019	Laagste 2019
OZB woningen	0,1688%	0,125%	0,251%	0,038%
OZB niet-woningen (eigenaren)	0,2432%	0,250%	0,916%	0,067%
OZB niet-woningen (gebruikers)	0,1861%	0,192%	0,491%	0,000%
Afvalstoffenheffing meer persoons (3)	€ 274	€ 263	€ 419	€ 37
Rioolheffing meer persoons	€ 250	€ 196	€ 488	€ 82

Bron: Raadvoorstellen heffingen 2019 gemeente Noardeast-Fryslân en Atlas van de Lokale Lasten (COELO, 2019).

4.2.1.8 OZB

De tarieven van de onroerendezaakbelasting (OZB) van de gemeente Noardeast-Fryslân liggen voor woningen boven het landelijk gemiddelde en voor niet-woningen iets onder het landelijk gemiddelde. De OZB-inkomsten worden bepaald door de waarde van het onroerend goed te vermenigvuldigen met het tarief. De gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente Noardeast-Fryslân bedroeg in 2018 € 160.100, terwijl de gemiddelde WOZ-waarde in Nederland in 2018 € 230.000 bedroeg.

Ten opzichte van het landelijk gemiddelde is er geen sprake van een onbenutte belastingcapaciteit op de OZB, aangezien het tarief van de gemeente Noardeast-Fryslân hoger ligt dan het landelijk gemiddelde (zie voorgaande tabel). Ten opzichte van het tarief voor een artikel 12 gemeente is er wél sprake van een onbenutte belastingcapaciteit op de OZB. De totale WOZ-waarde van de gemeente Noardeast-Fryslân bedraagt in 2019 € 4.193.773.505 en de totale begrote OZB-opbrengst in 2019 is € 7.989.183. Wanneer het artikel 12 tarief, van 0,1905%, gehanteerd zou worden zou de OZB-opbrengst in 2019 verhoogd worden tot € 9.586.960. In 2019 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit € 1.597.777.

Een verhoging naar het artikel 12 tarief zou neerkomen op een verhoging van ca. 13% van de OZB voor eigenaren van woningen. Daarmee zou de gemiddelde OZB-aanslag (op basis van gemiddelde woningwaarde per 1-1-2018) uitkomen op ca. € 305 per woningeigenaar. Nu is dat ca. € 270. De totale woninglasten stijgen daarmee met € 35 voor een meerpersoonshuishouden in een koopwoning. Daarmee zou het totale lastenniveau in Noardeast-Fryslân ca. 13% boven het landelijke gemiddelde liggen. Dit percentage is indicatief, andere gemeenten verhogen mogelijk ook hun tarieven waardoor de 13% gedempt kan worden.

⁷ COELO, 2019. Atlas van de Lokale Lasten <https://www.coelo.nl/images/rapporten/Coelo Atlas van de lokale lasten 2019.pdf>

Door de herindeling zijn de oude verordeningen onroerende zaakbelastingen van de voormalige gemeente met ingang van 1 januari 2019 komen te vervallen. Voor het harmoniseren van de lokale lasten is in de begroting 2019 van de gemeente Noardeast-Fryslân uitgegaan van het gemiddelde van de tarieven in de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. Het gemiddelde wordt vervolgens vermeerderd met 2,4% voor inflatie. Met betrekking tot de OZB (woningen) hebben de voormalige DFK-colleges, in afwijking op voorgaand uitgangspunt, besloten om het wegvallen van de dekking voor de voorziening afval in Kollumerland c.a. ad € 135.000 en Ferwerderadiel ad € 54.000, alsmede de hogere lasten voor de afvalstoffenverbrandingslasten van € 81.000 niet geheel te compenseren met een evenredige verlaging van het OZB-tarief. De verlaging van het tarief is uiteindelijk bepaald op 1,255%. De OZB-tarieven voor niet-woningen (eigenaren en gebruikers) zijn met 2,4% verhoogd.

4.2.1.9 Overige belastingen

Uit de belastingverordening 2019 blijkt dat de gemeente Noardeast-Fryslân de volgende belastingen heft:

- Toeristenbelasting

Het tarief van de toeristenbelasting ligt in Noardeast-Fryslân op € 1,00 per overnachting. Het landelijk gemiddelde voor 2019 is € 2,34 per overnachting. Verhoging tot het landelijk gemiddelde levert structureel ca. € 475.000 op.

- Forensenbelasting

In gemeenten waarin forensenbelasting geheven wordt, wordt deze in de meeste gevallen gekoppeld aan de OZB-heffing. Ook de gemeente Noardeast-Fryslân heeft in de verordening op forensenbelasting 2019 deze relatie gelegd. Indien de OZB verhoogd zou worden naar het art.12 tarief betekent dat een stijging van 20%. Eenzelfde stijging zou voor de forensenbelasting doorgevoerd kunnen worden. Opbrengst ca. € 25.000.

- Precariobelasting op kabels en leidingen

Belasting komt te vervallen per 2021. Gemeenten die voor 2016 al precariobelasting hadden hebben tot 2021 een overgangsregeling. Jaarlijkse opbrengst 1,6 miljoen > Algemene Reserve.

- Reclamebelasting

De gemeente Noardeast-Fryslân heft reclamebelasting, de opbrengst wordt aangewend ter financiering van het ondernemersfonds. Verhoging van de heffing leidt daarmee niet tot een positief structureel effect voor de begroting omdat de opbrengsten 1-op-1 in het ondernemersfonds worden gestort.

- Parkeerbelasting

De opbrengst parkeergelden bedraagt in 2019 € 230.000. Betaald parkeren is alleen van toepassing in het centrum van Dokkum. De gemeente Noardeast-Fryslân hanteert gedifferentieerde tarieven, afhankelijk van parkeerduur en plaats. De tarieven lopen uiteen van € 1,40 per uur tot € 2,80 per uur. Deze tarieven liggen in vergelijking met andere Friese steden relatief hoog. Alleen Leeuwarden hanteert hogere tarieven. Een verdere verhoging of uitbreiding van het betaald parkeren is niet doorgerekend.

- Liggelden

De liggelden kennen een beperkte opbrengst van bijna € 13.000 per jaar. Gezien het geringe belang, is verhoging of uitbreiding niet verder onderzocht.

- Bruggelden

De provincie Fryslân streeft naar afschaffing van de bruggelden. De gemeente Noardeast-Fryslân heeft aangegeven dit streven mede te ondersteunen en in afwachting van verdere ontwikkeling besloten de bruggelden niet te verhogen. De opbrengst in 2019 bedraagt € 92.900. Een verhoging is niet doorgerekend.

4.2.1.10 Analyse grondexploitaties Noardeast-Fryslân

De lopende grondexploitaties zijn verkend. De uitkomsten staan in onderstaande tabel. De inschatting is dat binnen een grondexploitatie ruimte is voor optimalisatie en verbetering. Verder bevat de risicoreserve een overdekking die vrij zou kunnen vallen. De opbrengst van beide maatregelen wordt ingeschat op € 300.000 incidenteel. Voor de langere termijn zijn ook kansen benoemd, deze nemen we vanwege de doorlooptijd echter niet mee in het totaaloverzicht van mogelijke opbrengstverhogende maatregelen.

Naam grondexploitatie / onderwerp	Winst-/verliesgevend	Opmerkingen	Mogelijkheden verhoging inkomsten / verlaging kosten	Inschatting
Hogedijken III, Dokkum	Winst	Staat op het punt van afsluiten.	-	0
PDV fase 3, Dokkum	Winst	Relatief groot bedrijventerrein (1,4 hectare). Het is de vraag of dit zo eindigt. Vraag is laag op dit moment voor het resterende deel.	-	0
Betterwird fase 1A, Dokkum	Winst	Goedlopende exploitatie. Winst in het project is relatief beperkt t.o.v. de omvang. Mogelijk kan GREX eerder dicht. Verdere optimalisatie lijkt heel reëel. Geen extra kavels; maximale uitgeefbaarheid al bereikt. Mogelijk kunnen prijzen aangepast worden. In 2018 is het resultaat al verhoogd.	+	ntb
Woudvaart II, Dokkum	Winst	Nog 1 kavel in de verkoop, voor onderwijsdoeleinden. Gemeente is afnemer. Vraag hoe dit op de balans te verwerken. Neutraal v.w.b. resultaat.	-	0
Fjildbuorsterwei, Brantgum	Winst	Losse kavels, in kleinere kernen. Wordt niet actief op gestuurd, af en toe een verkoop. Inschatting dat versnelling niet mogelijk is.	+/-	0
Koarte Bun, Ee	Verlies	1 kavel in optie, daarna nog 1 kavel over. Losse kavels in kleine kern. Af en toe een verkoop.	+/-	0
De Kampen fase 2, Engwierum	Winst	4 vrije kavels gerealiseerd, nog 3 kavels te kopen. Wordt niet actief op gestuurd.	+/-	0

Naam grondexploitatie / onderwerp	Winst-/verliesgevend	Opmerkingen	Mogelijkheden verhoging inkomsten / verlaging kosten	Inschatting
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	Verlies	Momenteel nog 8 kavels te koop. Kavels zijn niet heel populair. Kavels te groot voor het dorp. Er ligt ook nog een groot terrein klaar voor fase 3. Twijfel of dit in ontwikkeling komt. Aandacht voor nodig.	-	0
Hoarnleger fase 2, Anjum	Winst	Mogelijkheid om een extra kavel te realiseren.	+	ntb
Trije Terpen, Dokkum	Winst	Goedlopende exploitatie. Nog 5 extra kavels beschikbaar. Procedure versnellen. Straks ook niet veel meer in Dokkum. Verwachte extra opbrengst. Grondprijs rond 160-170 per m2. Kavels van 500 m2. Er moet nog een weg aangelegd worden. Riolering, etc. ligt al in de buurt.	+	200k-225k
Waterrijck Burdaard, Burdaard	Verlies	Project dat doorgestart is. Eén verkoop is in afronding (twee-fasenovereenkomst). Potentie is beperkt.	-	0
Gedempte Haven, Hallum	Verlies	Herstructureringslocatie.	-	0
Nieuweweg, Marrum	Winst	Bedrijventerrein. Weinig kosten, redelijke opbrengst. Niet verder te verhogen.	-	0
Hegebeintumerdyk, Ferwert	Winst	Bedrijventerrein. Klein deel te koop, rest klaar.	-	0
Harm Smidswei/Foarwei, Kollumerzwaag	Winst	Wordt naar verwachting in 2019 afgesloten.	-	0
Julianastaat, Kollum	Winst	Herstructurering. Nog 1 kavel in de verkoop.	-	0
Grondprijzen		Grondprijzen van bedrijventerreinen mogelijk aan de lage kant.	+	ntb
Tempo planvorming		Als gevolg van langdurige visieontwikkeling loopt de gemeente het risico dat ontwikkeling gaat stagneren met maatschappelijke en financiële gevolgen.	-	ntb
Reserve grondzaken		Overdekking t.o.v. risicoprofiel.	+	104k

Naam grondexploitatie / onderwerp	Winst-/verliesgevend	Opmerkingen	Mogelijkheden verhoging inkomsten / verlaging kosten	Inschatting
Overige gronden		Voormalige NIEGG's, moeten opnieuw gewaardeerd worden. Ook nog potentie aanwezig in andere gronden op balans van de gemeente.	+	ntb
Potentie elders in gemeente		Hoedemakerspolder (bij polder in de buurt van de molen); hier ligt een mooi stuk grond (redelijk groot). Groot stuk, dure grond bij centrum Dokkum, opbrengst lastig in te schatten. Meer voor de lange termijn om hier mee te gaan rekenen.	++	Afhankelijk van visievorming, niet meenemen in rapportage
Potentie elders in gemeente		In Kollum komt het terrein van het Lauwerscollege vrij. Mogelijke interesse, maar nog geen visie ontwikkeld. Gebouw nu nog veel waard, maar als de school er uit gaat deze waarde hard achteruit.	ntb	ntb

5. Spoor 3: Financiële positie

5.1 Inleiding

De financiële positie is door ons in overleg met uw medewerkers aan een nadere analyse onderworpen. Hierbij hebben we gebruik gemaakt van de diverse bestuurlijke documenten (begrotingen, jaarrekeningen, bestuurlijke rapportages) en overzichten uit de administratie. We hebben een analyse gemaakt van reserves en voorzieningen, met het oog op het vinden van incidentele ruimte om de balans en/of de exploitatie te versterken. Ook is gekeken naar mogelijke stille reserves en kapitaallasten.

5.2 Financiële positie Noardeast-Fryslân

5.2.1 Analyse bezittingen en schulden

Op verzoek is ook gekeken naar de mogelijkheid om leningen over te sluiten. Eerder is hierover ook geadviseerd aan het college van B&W van Dantumadiel. Dit advies inclusief de onderliggende berekening is door ons getoetst. De uitkomst van het advies was dat op korte termijn oversluiten van leningen een voordeel in de begroting oplevert, maar over de gehele looptijd leidt tot aanzienlijke meerkosten. Op basis van onze analyse bevestigen wij deze bevindingen. Wij hebben geen aanwijzingen dat de situatie voor Noardeast-Fryslân afwijkt dan die voor Dantumadiel. De leningen zijn overwegend bij dezelfde geldverstrekker (BNG) aangegaan. Het is niet te verwachten dat de uitkomst van een analyse voor Noardeast-Fryslân wezenlijk anders zal uitpakken. Om die reden is hier voorsnog geen nader onderzoek naar gedaan.

5.2.2 Analyse voorzieningen en reserves

In dit onderdeel wordt de reservepositie van de gemeente Noardeast-Fryslân geanalyseerd.

Indicatoren reserves gemeente Noardeast-Fryslân 2017-2018

Indicator reserves	Ultimo 2017	Ultimo 2018
Bufferratio	0,24	0,18
Reserves per inwoner	€ 779	€ 631

5.2.2.1 Bufferratio

De bufferratio drukt de reserves uit als percentage van de exploitatie (lasten). De bufferratio is aanzienlijk gedaald in 2018 (0,24) ten opzichte van 2017 (0,18). De daling wordt veroorzaakt door een forse daling van de reserves, van €35.359.470 in 2017 naar € 28.637.346 in 2018. Daarnaast is de exploitatie in dezelfde periode gestegen van ongeveer € 147 miljoen in 2017 naar ongeveer € 157 miljoen in 2018. De gemeente Noardeast-Fryslân beschikt, door de forse daling, over een beperkte buffer om eventuele financiële schokken op te vangen.

5.2.2.2 Reserves per inwoner

De reserves per inwoner zijn gedaald van € 779 in 2017 naar € 631 in 2018, doordat de omvang van de reserves fors is gedaald. De reserves per inwoner van de gemeente Noardeast-Fryslân blijven met een bedrag van € 631 aanzienlijk.

Ontwikkeling reserves en voorzieningen gemeente Noardeast-Fryslân in de periode 2017-2022

Ultimo	2017 R	2018 R	2019 B	2020 B	2021 B	2022 B
<i>Reserves</i>						
Totaal algemene reserve	€ 15.419.088	€ 11.132.483	€ 10.712.000	€ 10.312.000	€ 8.030.345	€ 5.750.690
Totaal bestemmingsreserves	€ 19.940.382	€ 17.504.863	€ 5.245.919	€ 5.587.623	€ 5.436.113	€ 5.788.780
<i>Totaal reserves</i>	€ 35.359.470	€ 28.637.346	€ 15.957.919	€ 15.899.623	€ 13.466.458	€ 11.539.470
Verschil		€ -6.722.124	€ -12.679.427	€ -58.296	€ -2.433.165	€ -1.926.988
<i>Voorzieningen</i>						
Voorzieningen	€ 10.660.130	€ 10.536.218	€ 11.994.124	€ 12.204.336	€ 12.670.634	€ 12.763.065
Verschil		€ -123.912	€ 1.457.906	€ 210.212	€ 466.298	€ 92.431
Totaal reserves en voorzieningen	€ 46.019.600	€ 39.173.564	€ 27.952.043	€ 28.103.959	€ 26.137.092	€ 24.302.535

In de periode 2018-2022 daalt het totaal van de reserves van de gemeente Noardeast-Fryslân met ongeveer € 17 miljoen, van € 28,6 miljoen in 2018 naar € 11,6 miljoen in 2022. Hierbij valt de daling in de bestemmingsreserves, met ongeveer € 12,7 miljoen, op. Dit komt voornamelijk doordat de bestemmingsreserves vrijvallen ten gunste van de algemene reserve. De algemene reserve wordt naast deze vrijval in de periode gevoed door twee (incidentele) bronnen. Zo ontvangt de gemeente Noardeast-Fryslân in de periode 2019-2022 nog een totaal van € 8.502.404 aan herindelingsvergoeding. Daarnaast voegt de gemeente Noardeast-Fryslân de inkomsten uit de precariobelasting toe aan de algemene reserve. Het gaat hierbij om een overgangsregeling voor gemeenten die op 10 februari 2016 in hun belastingverordening een tarief hadden voor nutsnetwerken. Zij mogen tot 1 januari 2022 precariobelasting op nutsnetwerken heffen naar maximaal het tarief dat op 10 februari 2016 gold. Het gaat hierbij voor de gemeente Noardeast-Fryslân om een bedrag van ongeveer € 1,4 miljoen per jaar. Voor de periode 2019-2021 komt dit neer op ongeveer € 4,2 miljoen.

Door de negatieve begrotingsresultaten in de periode 2019-2022 neemt de omvang van de algemene reserve toch af, naar ongeveer € 5.751.000 in 2022. Wanneer het geprognosticeerde resultaat van de begroting 2022 zou worden verrekend, zou de stand van de algemene reserve zelfs negatief worden ultimo 2022.

De ontwikkeling van de algemene reserve is daarmee zorgwekkend, zeker als deze ook wordt vergeleken met de geïnventariseerde risico's.

In de periode 2019-2024 zijn enkele onttrekkingen uit de Algemene Reserve geraamd die naar ons inzicht heroverwogen zouden kunnen worden.

- Implementatie Omgevingswet in totaal € 1,1 miljoen in 2019 en 2020. Voor de totale organisatie is bij elkaar € 1,7 miljoen geraamd. In samenhang zijn dit forse bedragen. Een soberder uitvoering van het programma kan overwogen worden.
- Dekking Kindcentrum Kollum voor € 3,3 miljoen. Onbekend of hiervoor al een beschikking afgegeven is. Wij adviseren te onderzoeken of het bedrag geactiveerd kan worden ter versterking van de Algemene Reserve.
- Energietransitie ad € 81.000 is geen wettelijke taak.
- Programma Digitaal Werken ad € 0,7 miljoen. Wij adviseren te onderzoeken of het bedrag geactiveerd kan worden ter versterking van de Algemene Reserve.
- Voor de Regiodeal Noordoost Friesland geldt dat er nog geen verplichting aangegaan is, hier wordt in totaal € 2,1 miljoen voor geraamd.

In totaal zou de Algemene Reserve met € 7,2 miljoen versterkt kunnen worden. Waarbij uiteraard wel geldt dat voor het activeren van investeringen dekking voor de bijbehorende kapitaallasten gevonden moet worden in de exploitatie.

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft bij de perspectiefnota 2020-2023 een groot deel van de bestemmings-reserves laten vrijvallen ten gunste van de algemene reserve. Hierbij is iedere bestemmingsreserve beoordeeld op aangegane verplichtingen en voor het deel van de reserve waar geen verplichtingen op rusten het voorstel gedaan om deze te laten vrijvallen. In totaal ging het hierbij om een bedrag van ongeveer € 8,4 miljoen. De bestemmingsreserve 'Sociaal Domein' van € 5,3 miljoen was bij de eerste tussenrapportage 2019 al vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve. Bij het doorlopen van de onttrekkingen aan hierboven genoemde bestemmingsreserves zijn een aantal posten opgevallen, waarbij onduidelijk is hoe hard de verplichtingen die aan deze onttrekkingen ten grondslag liggen zijn. Wellicht is hier potentie om eerder genomen besluiten terug te draaien, waardoor incidentele voordelen kunnen ontstaan. Het gaat om de volgende onttrekkingen:

- Bestemmingsreserve – Economische ontwikkeling € 200.000 als budget voor het college van B&W. Het beeld bestaat dat voor deze onttrekking in 2019 geen concrete verplichtingen liggen en dat deze hierdoor heroverwogen zou kunnen worden. Afhankelijk van de werkelijke uitputting en verplichtingen tot op heden zou hierdoor een voordeel van maximaal € 200.000 kunnen ontstaan.
- Bestemmingsreserve – Onderwijshuisvesting. Van de onttrekkingen in 2019 is een budget van € 250.000 opgenomen voor de inhuur van 2 fte externen op het gebied van onderwijshuisvesting. Het beeld bestaat hierbij dat er nog geen concrete verplichtingen onder deze onttrekking liggen, waardoor de gemeente Noardeast-Fryslân dit besluit zou kunnen heroverwegen. Afhankelijk van de werkelijke uitputting en verplichtingen tot op heden zou hierdoor een voordeel van maximaal € 250.000 kunnen ontstaan.
- Bestemmingsreserve – Recreatie en toerisme. Van de onttrekkingen in 2019 is een budget van € 100.000 opgenomen voor toeristische ontwikkelingen als budget voor het college van B&W. Het beeld bestaat dat voor deze onttrekking in 2019 geen concrete verplichtingen liggen en dat deze hierdoor heroverwogen zou kunnen worden. Afhankelijk van de werkelijke uitputting en verplichtingen tot op heden zou hierdoor een voordeel van maximaal € 100.000 kunnen ontstaan.

Enkele bestemmingsreserves zijn bedoeld voor het onderhouden van kapitaalgoederen (bijvoorbeeld voor openbare verlichting en wegen). Bij het inventariseren van mogelijke vrijval bij de Perspectiefnota, zijn deze door de gemeente buiten beschouwing gelaten, in afwachting van de nieuwe onderhoudsplannen. Hierdoor is het onduidelijk of de huidige stand van deze bestemmingsreserves voldoende is om in de toekomst aan het gewenste onderhoudsniveau te kunnen voldoen. Het risico bestaat dat de reserves te laag zijn, waardoor er op enig moment extra middelen moeten worden toegevoegd. Verder valt op dat voor 2 bestemmingsreserves de toevoegingen in de periode 2019-2022 hoger zijn dan de onttrekkingen. Dit geldt voor de bestemmingsreserve wegen (€ 1,0 miljoen) en speeltoestellen (€ 30.000). Hierbij is op dit moment onduidelijk waarom deze bestemmingsreserves toenemen. Volgens het uitgangspunt om voor betreffende bestemmingsreserves af te wachten wat de benodigde omvang van de reserves is in relatie tot de onderhoudsplannen van de gemeente, zou voorgesteld kunnen worden om deze reserves voorlopig op het niveau van 2019 te houden. Hierdoor zou een (incidenteel) voordeel kunnen ontstaan van ongeveer € 1,0 miljoen.

5.2.2.3 Stille reserves

De stille reserves van de gemeente Noardeast-Fryslân zijn de aandelen/deelnemingen en het vastgoed in eigendom van de gemeente. De totale boekwaarde van het gemeentelijk vastgoed (woonruimten en bedrijfsgebouwen) bedroeg ultimo 2018 € 21,2 miljoen terwijl de verzekerde waarde van het gemeentelijk vastgoed ultimo 2018 € 198,9 miljoen bedroeg. Dit is een eerste indicatie voor een 'stille reserve' binnen de gemeente Noardeast-Fryslân. Het merendeel van het vastgoed is echter specifiek bestemd voor de publieke

dienst en zal voor de komende periode als zodanig worden ingezet. Vooral het aandeel van onderwijsgebouwen is groot.

Het vastgoed is door ons in geïnclassificeerd in diverse categorieën.

Opbouw boekwaarde vastgoed t.o.v. verzekerde waarde Noardeast-Fryslân, bedragen x € 1.000,-

Categorie Vastgoed	Boekwaarde (A)	Verzekerde waarde (B)	Stille reserve (B-A)
Onderwijs	20.922	95.223	74.301
Gemeentelijke kantoren, werf	0	31.614	31.614
Divers	126	71.668	71.542
Geen bestemming	0	438	438
Totaal	21.048	198.943	177.895

Het vastgoed waarop een onderwijsbestemming rust, achten wij op korte termijn niet te verzilveren ter versterking van het vermogen van de gemeente Noardeast-Fryslân. Bovendien ligt de marktwaarde van onderwijsgebouwen in de regel onder de verzekerde waarde. In de categorie overig zitten diverse vastgoedobjecten zoals kerktorens, vastgoed met een maatschappelijke bestemming, zonnepanelen e.d. De categorie gemeentelijke kantoren betreft het gemeentehuis en de gemeentelijke werf. In relatie met de opmerkingen die eerder in dit rapport zijn gemaakt over de gemeentelijke kantoren, is het raadzaam te overwegen welk vastgoed de gemeente nodig heeft, ook in de samenwerking met de gemeente Dantumadiel. Er is geen wettelijke plicht voor gemeenten een eigen gemeentehuis of gemeentelijke werf te hebben. In de categorie 'geen bestemming' zitten objecten die voorheen een maatschappelijke functie hadden, maar deze kwijt zijn geraakt. In principe zijn deze objecten zonder verdere beleidsconsequenties te vervreemden.

Wij hebben een eerste inventarisatie gemaakt van het potentieel van het verkoopbare vastgoed. Daarbij merken wij objecten die niet noodzakelijk zijn voor uitvoering van gemeentelijke taken als kansrijk aan. In Noardeast-Fryslân heeft vooral het gebouw 'De Waegh' in onze optiek een goede potentie om boekwaarde te verzilveren. De stille reserve bedraagt ca. € 0,6 miljoen. De gemeente is ook eigenaar van objecten die niet strikt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van een wettelijke taak en die nu voor gemeentelijke taken worden ingezet. Deze zijn naar ons idee minder makkelijk verkoopbaar en de verkoop zal impact hebben op de gemeentelijke bedrijfsvoering. Het gaat om panden die de gemeente zelf in gebruik heeft. Deze panden hebben een boekwaarde van meer dan € 31 miljoen. Tot slot bezit de gemeente nog twee brandweerkazernes (stille reserve € 1,0 miljoen) en een portefeuille aan historische gebouwen (stille reserve € 11,0 miljoen). Deze panden zijn op termijn mogelijk ook verkoopbaar, maar zijn door ons niet pand-voor-pand geanalyseerd.

De conclusie ten aanzien van het vastgoed is dat er potentieel is om het eigen vermogen te versterken door stille reserves te verzilveren. Op korte termijn is het potentieel maximaal € 0,6 miljoen op basis van verzekerde waarde. Een door een beëdigd taxateur uitgevoerde verkooptaxatie kan u meer zekerheid geven over de te verwachten opbrengst. Wij hebben een dergelijke taxatie niet uitgevoerd. Op middellange termijn is het potentieel groter, daarvoor adviseren wij u nader onderzoek te doen naar het rationaliseren van de gemeentelijke huisvesting (gemeentehuis en gemeentewerf).

De boekwaarde van de aandelen en deelnemingen van de voormalige gemeenten bedraagt ultimo 2018 voor Dongeradeel € 426.081, voor Ferwerderadiel € 68.921 en voor Kollumerland c.a. € 1.116.572. Ultimo 2019 bedraagt de boekwaarde van aandelen en deelnemingen van de gemeente Noardeast-Fryslân € 1.618.074. Ongeveer de helft hiervan bestaat uit aandelen in de N.V. Kabel Noordoost-Friesland (€ 820.888). Verder heeft de gemeente aandelen van de Bank Nederlandse Gemeenten (€ 186.708). Deze aandelen zijn niet op korte termijn in

liquiditeit om te zetten, aangezien de aandelen niet vrij verhandelbaar zijn. Conform de voorschriften van het BBV zijn de aandelen tegen aanschafwaarde op de balans gezet. Dit betekent dat de werkelijke waarde hoger kan zijn.

5.2.2.4 Eneco

Een groot deel van de aandeelhouders (95%) heeft inmiddels het principebesluit genomen om de aandelen van Eneco van de hand te doen. De verwachting is dat eind 2019 een geselecteerde bidder bekend zal zijn en een bod op de aandelen ter besluit aan de aandeelhouders wordt voorgelegd. De verwachting is dat de totale waarde van Eneco bij verkoop of beursgang ongeveer € 3 miljard betreft. Dit komt neer op ongeveer € 610 per aandeel. De gemeente Noardeast-Fryslân bezit 26.870 aandelen, wat betekent dat Noardeast-Fryslân bij een besluit tot verkoop op incidentele opbrengst van ongeveer € 16,4 miljoen tegemoet kan zien.

De eventuele verkoop van de aandelen Eneco heeft naast een incidentele opbrengst ook een structureel effect. Zo bedraagt de huidige jaarlijkse dividenduitkering ongeveer € 335.000. Bij verkoop komt deze structurele opbrengst te vervallen. Hier tegenover staat dat de gemeente Noardeast-Fryslân een deel van leningen niet hoeft te (her)financieren. Hierdoor ontstaat naar verwachting een rentevoordeel (uitgaande van 1%) van ongeveer € 164.000 per jaar. Per saldo ontstaat een negatief structureel effect van € 171.000 per jaar. Een eventuele verkoop van Eneco-aandelen zou ook een aanzienlijke verbetering van de balans van de gemeente Noardeast-Fryslân opleveren doordat de aandelen nu op € 0 gewaardeerd zijn op de balans.

5.2.3 Analyse investeringen en kapitaallasten

Voor het beoordelen van de financiële positie is het ook belangrijk om te kijken naar de kapitaallasten en hoe deze in de begroting zijn verwerkt. De kapitaallasten bedragen rente en afschrijving op gedane investeringen (vaste activa). Op het moment dat deze activa niet worden vervangen, vallen de kapitaallasten vrij ten gunste van de algemene middelen. Deze middelen kunnen dan eventueel voor andere doeleinden aangewend worden. Wanneer er echter nieuwe investeringen worden gedaan, ontstaan er nieuwe kapitaallasten die gedekt moeten worden. Door dit te doen met de vrijval van kapitaallasten ontstaat een structurele dekking. Indien de investeringsbedragen lager zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen, neemt het geïnvesteerd vermogen per saldo af. Daarmee nemen ook de kapitaallasten af en kunnen vrijvallen t.g.v. de exploitatie. In de gemeente Noardeast-Fryslân wordt sinds de begroting 2017, conform de voorschriften in het BBV geen rente meer aan Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG's) toegerekend.

Overzicht kapitaallasten gemeente Noardeast-Fryslân 2019-2022 (bron: programmabegroting 2019-2022 p. 76)

Afschrijvingen (x€ 1.000,-)		2019	2020	2021	2022
Afschrijvingen	(A)	6.892	6.890	6970	6983
Investeringen	(B)	5.232	4.938	2.879	2.588
Afname geïnvesteerd vermogen	(C=A-B)	1.660	1.952	4.091	4.395
Exploitatielasten	(D)	136.614	135.440	136.107	133.500
% van totale exploitatielasten	(E=A als % van D)	5,0%	5,1%	5,1%	5,2%

Cumulatief neemt het geïnvesteerd vermogen van de gemeente Noardeast-Fryslân over de periode 2019-2022 af met in totaal € 12 miljoen. Hiermee ontstaat extra structurele financiële ruimte in de begroting. Op basis van een aanname van een gemiddelde gewogen afschrijvingstermijn van 20 jaar, is de extra structurele ruimte in 2022 ca. € 600.000. Deze ruimte is in de begroting deels meegerekend en deels gereserveerd voor vervangingsinvesteringen. Ook betekent de afname dat de flexibiliteit van de begroting toeneemt. Indien er nieuwe investeringen op het investeringsprogramma worden opgenomen, zal de ruimte weer afnemen.

6. Conclusie

6.1 Overzicht

Op basis van de verschillende sporen die in de afgelopen periode zijn onderzocht, komen wij uiteindelijk tot een volgende totaaloverzicht. Hierin zijn de bezuinigingsmaatregelen opgenomen uit spoor 1a (gecontroleerd op dubbelingen met spoor 1b, 2 en 3). Voor spoor 1a en 1b geldt dat hier alleen de bedragen zijn opgenomen voor de begroting 2020. Het mogelijke potentieel naar de toekomstige jaren is daarmee hoger dan hier staat vermeld.

Het is tevens goed om te realiseren dat de genoemde bedragen die in de rapportage worden benoemd, geschatte bedragen blijven en vooral als indicatie gezien moeten worden wat de te behalen ruimte eventueel is. Op het moment dat de gemeente er voor kiest om de maatregelen concreet te maken, zal er altijd een verdieping gemaakt moeten worden wat het daadwerkelijke potentieel is, evenals te bezien wat de (doorgerekende) effecten op andere terreinen gaan zijn, voor zover dat mogelijk is. Daarnaast kunnen maatregelen ook een 2^e orde effect hebben: bijvoorbeeld bij het beslissen om taken niet meer te doen, kan dit gevolgen hebben voor de capaciteit van de organisatie, welke daarmee mogelijk ook niet meer benodigd is. Ook deze effecten zijn niet opgenomen in de uitkomsten. Tot slot geldt dat ook inzichtelijk gemaakt moet worden welke middelen benodigd gaan zijn bij het daadwerkelijk doorvoeren van de maatregelen. Op enkele plaatsen is hier reeds een inschatting voor gemaakt (met name spoor 1a), maar onze inschatting is dat dit nog niet volledig is.

Noardeast-Fryslân	
Spoor 1a: Begrotingscan	
- Schrappen taak	€ 3.088.975
- Inkomsten verhogen	€ 177.930
- Bijstellen kwaliteitsniveau	€ 2.900
- Overig	€ 407.150
Spoor 1b: Sociaal domein	
- Jeugd	€ 554.500
- Wmo	€ 1.921.000
- Participatie	€ 1.191.000
- Subsidies	€ 190.000
Spoor 2: Inkomsten	
- Potentieel tarieven t.o.v. benchmarkgemiddelde	€ 110.455
- Verhogen tarief OZB (t.o.v. art.-12 gemeente)	€ 1.597.777
- Verhogen tarief toeristenbelasting	€ 475.000
- Verhogen tarief Forensenbelasting	€ 25.000
- Grondexploitatie (incidenteel)	€ 300.000
Spoor 3: Financiële positie	
- Bestemmingsreserve economische ontwikkeling (incidenteel)	€ 200.000
- Bestemmingsreserve Onderwijshuisvesting (incidenteel)	€ 250.000

Noardeast-Fryslân	
- Bestemmingsreserve Recreatie en toerisme (incidenteel)	€ 100.000
- Bestemmingsreserve Wegen (incidenteel)	€ 1.000.000
Totaal	€ 11.591.687
Benodigde investering (uit spoor 1a)	€ 503.000
Netto totaal (incl. incidenteel)	€ 11.088.687
Netto totaal (excl. incidenteel)	€ 9.238.687

Hiermee komt het totaal aan potentiële bezuinigingen voor Noardeast-Fryslân op € 9.238.687 (excl. incidenteel) voor de begroting van 2020.

Zowel het incidentele bedrag van de verkoop van Eneco-aandelen (ruim € 16 mln.) als de eventuele opbrengst van verkoop van panden is niet opgenomen in deze overzichten.

6.2 Aanbevelingen

Gedurende het onderzoek hebben we gemerkt dat er nog een aantal zoekrichtingen open staan. Deze blijven interessant om verder te verkennen, maar zijn nu nog niet geconcretiseerd naar bedragen. Het betreft de volgende zaken:

- Er zijn zoekrichtingen benoemd in spoor 1a welke als interessant zijn aangemerkt, maar nu nog niet zijn geconcretiseerd naar bedragen. Het verdient zeker nog aanbeveling om te bekijken in hoeverre daar nog daadwerkelijke ruimte gevonden kan worden. Een voorbeeld is het parkeren: de gemiddelde tarieven liggen wel hoger dan gemiddeld, maar er kan zeker nog potentieel gevonden worden in de uitbreiding van de locaties.
- De kostendekkendheid van de tarieven en leges verdient nog extra aandacht. Om aan te geven wat de potentiële extra opbrengst is, is er nu gerekend aan de hand van de gemiddeldes van gemeenten in de benchmark. Dit zegt nog niets over de daadwerkelijke kostendekkendheid van de organisatie ten opzichte van die tarieven. Ook dit verdient nog aandacht in de toekomst van de organisatie. Het gaat daarbij ook om het volledig in beeld brengen van de taken en kosten die tot de tarieven gerekend kunnen worden, om inzicht te krijgen wat zaken nu kosten aan de kant van de gemeente en wat dan passende tarieven kunnen zijn.
- Voor het Sociaal Domein geldt dat er een volledige inventarisatie van bezuinigingsmogelijkheden is gemaakt. Deze zijn door ons getoetst. Om op het Sociaal Domein verder in control te komen adviseren wij u een reële inschatting te maken van de ontwikkeling van de zorgvraag. In de bezuinigingsinventarisatie die door u is uitgevoerd, zit naar ons oordeel nog meer potentieel dan nu benoemd is. Deels doordat de ramingen voorzichtig zijn ingeschat en deels doordat kansrijke maatregelen nog niet financieel vertaald zijn. Wij adviseren om nader onderzoek te doen. In combinatie met een beter beeld van de autonome ontwikkelingen en een meer uitgewerkt inzicht in het besparingspotentieel is mogelijk nog meer te besparen in het Sociaal Domein.
- Tot slot is ook de kostendekkendheid van (verhuur van) panden nog interessant om te onderzoeken. Ook hier geldt dat in beeld gebracht dient te worden welke kosten meegenomen worden en wat een eventuele huurverhoging met zich meebrengt.
- In de kadernota worden diverse voorstellen gedaan voor extra investeringen. Gezien de financiële situatie van de gemeente is wat ons betreft terughoudendheid hiermee aan te bevelen.

6.3 Vervolg

In deze rapportage is ingegaan op de concrete zoekrichtingen die kunnen leiden tot inkomstenverhogende maatregelen alsook bezuinigingen voor de gemeente Noardeast-Fryslân.

Dit heeft geleid tot een overzicht van mogelijkheden op de diverse terreinen om uiteindelijk tot een sluitende begroting te gaan komen.

Het vervolg voor de gemeente is dat er (politieke) keuzes gemaakt moeten worden hoe de begroting uiteindelijk sluitend gaat worden. Mogelijke beoordelingscriteria die hierbij een handvat kunnen bieden zijn de volgende:

- Soort verbeterpunt interventie
- Verbeter- en besparingspotentieel
- Draagvlak
- Realisatietermijn
- Benodigde investering
- Impact (voor burger, organisatie, politiek)
- Integraliteit
- Risicogevoeligheid
- Duurzaamheid
- Houdbaarheid

Begrotingsscan gemeente Noardeast-Fryslân

Bijlagen

Format ombuigingen

Berenschot

Bijlage 1: Gebruikt format ten behoeve van spoor 1a

Format ombuigingen

NR.	Zoekrichting	Programma uit begroting

Omvang x €1.000	
Programma / product	
Begrotingspost	
Soort ombuigingsmaatregel <i>(inkomsten, efficiency, reductie, schrappen, kwaliteit, werkwijze, etc.)</i>	
Trekker	
Werkgroepleden	

Opsomming en korte beschrijving acties, interventies en varianten

Argumentatie / motivatie

Risico's (*draagvlak, realiseerbaar, tijd*)

--

Ombuigingen Noardeast-Fryslân

omschrijving	2020	2021	2022	2023
Extra inkomsten				
Uitgaven				

Benodigde middelen / kosten om ombuiging te realiseren Noardeast-Fryslân

omschrijving	2020	2021	2022	2023

Overige

Zie blz. perspectiefnota NE:

Berenschot

Berenschot is een onafhankelijk organisatieadviesbureau met 350 medewerkers wereldwijd. Al 80 jaar verrassen wij onze opdrachtgevers in de publieke sector en het bedrijfsleven met slimme en nieuwe inzichten. We verwerven ze en maken ze toepasbaar. Dit door innovatie te koppelen aan creativiteit. Steeds opnieuw. Klanten kiezen voor Berenschot omdat onze adviezen hen op een voorsprong zetten.

Ons bureau zit vol inspirerende en eigenwijze individuen die allen dezelfde passie delen: organiseren. Ingewikkelde vraagstukken omzetten in werkbare constructies. Door ons brede werkterrein en onze brede expertise kunnen opdrachtgevers ons inschakelen voor uiteenlopende opdrachten. En zijn we in staat om met multidisciplinaire teams alle aspecten van een vraagstuk aan te pakken.

Berenschot Groep B.V.

Europalaan 40, 3526 KS Utrecht

Postbus 8039, 3503 RA Utrecht

030 2 916 916

www.berenschot.nl

[in/berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)